

СТЕНОГРАМА

виїзного засідання Комітету Верховної Ради України

з питань гуманітарної та інформаційної політики на тему:

«Дотримання прав дітей в закладах інституційного догляду і виховання»

4 грудня 2024 року

КРАВЧУК Є.М. Колеги, всім вітання. Колеги, мене звати Євгенія Кравчук. Я думаю, що в принципі на шостому році повноважень всі знають, є таблички. Але я пропоную таку процедуру, бо в нашого комітету є ще кілька питань, які ми маємо проголосувати, і нам потрібен кворум. Але у пана Лубінця так трапилось, що він зараз на Коордштабі. Відповідно поки в нас ще колеги доєднуються онлайн, щоб ми могли зробити процедурні голосування, я би хотіла надати слово пану Дмитрові на коротке таке вступне слово. Ми потім повернемося до нашого, проголосуємо те, що нам треба проголосувати і далі вже підемо по порядку денному. Добре?

СУШКО П.М. А можна уточнити питання? В мене питання. Дмитро Лубінець до нас доєднується потім, бо буде багато питань вирішуватись.

КРАВЧУК Є.М. Ми домовились, що він після закінчення Коордштабу приїде сюди на завершення.

СУШКО П.М. Хотілось би поспілкуватись разом. Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Будь ласка.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую, пані головуюча.

Доброго дня, шановні народні депутати, доброго дня, шановні присутні, колеги, колежанки. Я в першу чергу хотів би подякувати за те, що комітет зібрався на наше запрошення для обговорення дуже важливого питання, і перепросити. На жаль, я на початку не зможу бути, в нас термінове засідання

Координаційного штабу з питань військовополонених і сподіваємось, що це в тому числі принесе позитивні результати нашої діяльності.

Що я хотів сьогодні обговорити? По-перше, 2,5 року тому, після того, як український парламент обрав мене на посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, я сподіваюсь, що всі шановні народні депутати розуміють, що я повинен виконувати Конституцію України, Закон України "Про Уповноваженого Верховної ради України з прав людини", сподіваюсь, що ви бачите, скільки всього ми робимо. Одна з наших діяльностей – це проведення моніторингових візитів, це прямо прописано в нашому законі. Тільки за цей рік ми провели більше ніж 600 моніторингових візитів тільки по напрямку захисту прав дитини. Те що ми там побачили, реакція, яка була на наші рекомендації, на подання щодо усунення порушених прав, і викликала ініціативу зібратися з шановними народними депутатами, з представникам і представницями громадянського суспільства і обговорити, що насправді у нас відбувається в Україні по питанню захисту прав дитини, а саме в закладах, де перебувають наші діти.

Під час моніторингових візитів ми виявили ряд порушень, факти фізичного, сексуального і психологічного насильства, перебування дітей в закладах понад встановлений законодавством термін, безпідставність у видачі окремих ліків дітям, зокрема психотропних речовин, неналежні умови проживання і харчування, неналежним чином налагоджений і забезпечений освітній процес. І, на жаль, я можу трактувати, шановні народні депутати, що ці порушення є системними. І, на жаль, я не бачу системної реакції на офіційні подання від мене як від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Більш детально представить всі системні проблеми представниця по цьому напрямку Ірина Суслова. Під час обговорення я хотів звернути увагу шановних народних депутатів, що ми просимо вас, по-перше, долучитись до процесу, до наших моніторингових візитів. По-друге, ми дуже будемо вас

просити, в тому числі використовуючи депутатські повноваження, вимагати від відповідних органів влади реакції на ті порушення, які ми знаходимо.

На жаль, навіть після того, як останні моніторингові візити, коли я побачив в тому числі і системність проблеми, що органи влади дуже гарно навчилися писати відписки замість того, щоб усувати порушення прав, по деяких закладах ми вирішили ті факти, які ми встановили, показати їх публічно для того, щоб громадськість знала, щоб суспільство знало і щоб органи влади в тому числі швидше реагували.

На жаль, навіть після цього ми побачили невідповідність, на мій погляд, реакції, невиконання прямих подань і вимог від Уповноваженого Верховної Ради України. Пані Ірина більш детально на цьому зупиниться. В тому числі я готовий обговорювати з народними депутатами, як через призму ваших повноважень, а саме внесення зміни в законодавство вирішити цю ситуацію.

Ще раз хотів би перепросити, що я, на жаль, фізично поки не з вами, але сподіваюся, що наше засідання закінчиться максимально швидко, я зразу до вас приїду.

Дуже дякую, що мені надали цю можливість виступити перед початком засідання комітету. Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Дякую, пане Дмитре.

Я не впевнена, що пан Лубінець може зараз залишитися, але він повернеться.

СУШКО П.М. Він до нас звернувся, я хочу одне-два слова сказати.

КРАВЧУК Є.М. Він нас не почує. Можливо, Павло, ви хочете просто...

СУШКО П.М. Так, я під стенограму.

Дякую дуже пану Дмитру за вступне слово.

Саме тому, що якраз народних депутатів і не запрошували на моніторингові візити, а ми виявляли бажання і запитували про це, я і запит робив як член профільного комітету по захисту дітей, щоб отримати

узагальнену інформацію, не зі ЗМІ дізнаватися про всі ті проблеми, не з фейсбуку, а саме напряду стосовно наших повноважень.

Тому дякую за запрошення.

КРАВЧУК Є.М. Так, дійсно це була ініціатива Омбудсмана, але очевидно, як реакція на не тільки порушення, але й звернення народних депутатів.

Колеги, давайте тоді зробимо усі наші процедурні питання, які стосуються роботи комітету. Тому прохання зараз, щоб ми бачили Zoom, і могли наші колеги, які в Zoom, також проголосувати. Тому спочатку давайте проголосуємо порядок денний нашого засідання на тему: "Дотримання прав дітей в закладах інституційного догляду та виховання". Порядок денний вам надано.

Хто за? Будь ласка, тут піднімаємо руки, і в Zoom...

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Княжицький – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Потураєв – за.

САНЧЕНКО О.В. Санченко – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

ЛЕРОС Л.Б. Лерос – за.

КРАВЧУК Є.М. Все, достатньо, мені здається. 11 – за. Добре.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

КРАВЧУК Є.М. Все, й Ірина Мирославівна. Чудово. Дуже дякую.

І у нас є в розділі "Різне" такі три питання, я їх просто почергово поставлю, але вони також були надані: це План нашої законопроектної роботи на 2025 рік, а також створення двох робочих груп за пропозицією Миколи Леонідовича Княжицького по законопроекту про українську жестову мову і за пропозицією Тетяни Василівни Скрипки про створення робочої групи з розроблення законопроекту про наставництво. Я тут хочу подякувати за круглий стіл, який був проведений на тему наставництва. І ми тут маємо якраз

учасників також круглого столу. І хотілось би дійсно, щоб це вилилося в реальні зміни до законодавства.

Отже, про затвердження пропозицій до Плану законопроектної роботи на 2025 рік. Хто за, прошу тут піднімати руки і в Zoom озвучити.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Княжицький – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Потураєв – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

САНЧЕНКО О.В. Санченко – за.

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

КРАВЧУК Є.М. Чудово. Я так розумію, всі – за. Немає ні "утримався", ні "проти", отже, рішення одноголосне.

Друге питання: про створення робочої групи з розроблення законопроекту про жестову мову. Хто за?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Княжицький – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Потураєв – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

САНЧЕНКО О.В. Санченко – за.

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

КРАВЧУК Є.М. Чудово. Немає "утримався" і "проти". Отже, рішення одноголосно прийняте.

І створення робочої групи з розроблення законопроекту про наставництво. Хто за?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Княжицький – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Потураєв – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

САНЧЕНКО О.В. Санченко – за.

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

КРАВЧУК Є.М. Всі – за, рішення одноголосне.

Дуже дякую, колеги.

Тепер, ми можемо переходити власне до роботи. У нас на початку є вступні слова. Я буду досить коротко.

Отже, колеги, ми зібралися уже вдруге в Центрі захисту прав дітей. У нас перша презентація, яка стосувалася порушень і викрадень дітей з тимчасово окупованих територій, що там відбувається, що відбувається з ендокринацією. Ми, до речі, ці матеріали, які ми отримали, потім використовували в ПАРЄ, тут дуже багато членів нашої делегації Парламентської асамблеї Ради Європи.

Я хочу подякувати особливо Ларисі Білозір і Марині Бардіній, які доєдналися до нашого засідання, виїзного засідання комітету, які дійсно ... (*нерозбірливо*) темі захисту прав дітей, але ще крім того відстоюють цю тему на міжнародній арені.

Я не хочу зараз вдаватися в деталі, бо власне ми маємо на запрошення Уповноваженого три теми, три підтеми, про які ми хочемо поговорити, є презентація. І уже в обговоренні кожної теми і представники, колеги з нашого комітету і з інших комітетів можуть висловитися, єдине, що, якщо можна, я в рамках свого часу хоча б на 30 секунд хотіла б передати Тетяні Василівні, як голові профільного підкомітету слово, просто привітатися, і переходимо до Павла Миколайовича і до презентації.

СКРИПКА Т.В. Дякую, колеги. Дякую, пані Євгеніє, за надане слово.

Єдине, що я хочу сказати, що дійсно сьогоднішня тема надважлива і болюча особисто для мене, і я маю також впевненість у тому, що для всіх тут присутніх, тому що сьогоднішні порушення прав дітей, які відбуваються саме

в закладах інституційного догляду. Ми про них говоримо, ми про них дізнаємося, їздимо в окремі заклади, але сьогодні насправді дякую Офісу Уповноваженого пані Ірині зокрема, яка висвітлить ці питання, саме системні питання. Дуже доречні підібрав слова Дмитро Валерійович, тому що це не поодинокі випадки і це не один заклад інституційного догляду, де є порушення прав дітей, а це саме системні порушення.

Тому я дуже дякую вам за запрошення і передаю слово Євгенії Михайлівні.

КРАВЧУК Є.М. Дякую, Тетяно Василівно.

Павло Миколайович, заступник голови комітету.

СУШКО П.М. Дякую за надане слово.

Шановні колеги, щоб не було ні в кого здивувань, то ми дійсно, коли новий Уповноважений був призначений, теж дивуюся, що не виконують його доручення і немає жодної реакції на системні порушення прав дітей. Я скажу як голова тимчасової слідчої комісії, Верховна Рада проголосувала звіт зі всіма тими проблемами, які сьогодні знову бачить Уповноважений, немає виконання урядом, міністерствами – не виконаний звіт тимчасової слідчої комісії, немає жодної реакції на це, а це все зробило ці проблеми ще більш вираженими і більш проблемнішими.

Отже, я робив запит на Омбудсмана, тому що ми не маємо інформації, 20 листопада я зробив запит, відповіді до сих пір не отримав, тому, може, тут почуємо всі відповіді. Просили включати в моніторинги, не включали депутатів. Сподіваюся, після цього запиту будемо вже включені і будемо також їздити в моніторингові візити.

Але я хочу сказати в своєму вступному слові важливі речі. Бачимо всі ми останнім часом багато інформаційних повідомлень про неналежні умови утримання дітей у закладах різних типів, про порушення прав дітей та випадки насильства, і безумовно насильство щодо дітей є неприпустимим і не тільки в закладах, а і в родинях і будь-де. Бо коли діти гинуть від недогляду в

біологічній родині, як це, на жаль, трапилася трагедія в Пісочині, коли мати залишила чотирьох, дітей на 5 днів, і вони живцем згоріли, це шокує не менше.

Проблема дотримання прав дітей у закладах, вона не нова. Хочу підкреслити, що жодної дискусії, що для дитини краще – заклад чи родина – її не існує. Звичайно, дитині краще в родині. Питання закладів постає тоді, коли родина дитини є небезпечною, асоціальною або не має можливості створити належні умови для виховання дитини. І тоді працівники ССД (Служби у справах дітей), поліції опиняються перед вибором, чи залишити дитину в небезпечній родині, чи вилучити дитину з небезпеки. Якщо в громаді є патронат, звісно, дитина поміщається в іншу родину. А якщо патронату немає, що тоді робити? Тобто заклад тут виникає та має бути як екстрене реагування.

Також є діти, які, осиротівши, відмовляються йти в іншу родину. Або діти, які мають травматичний досвід перебування в інших родині і не хочуть знову йти в прийомну родину. І це здебільшого підлітки. І ми не маємо на це теж закривати очі, це є в реальності. Є діти, які скоюють кримінальні правопорушення щодо інших дітей, які мають психічні розлади, і родини відмовляються брати їх до себе і виховувати їх разом з іншими дітьми, не визначивши ступінь їх небезпеки, теж помилка, я б навіть сказав злочин щодо інших дітей. Саме тому різні типи закладів для дітей є в усіх країнах світу під дітей з різними потребами. Всюди є школи з пансіонами.

Але тут основне питання: які це заклади, які в них умови та які послуги діти там отримують? І дуже шкода, що в нашій країні від Мінсоцу ми не чуємо, що повинно бути в країні створено, як мають бути трансформовані існуючі заклади, а, навпаки, декілька років поспіль лунають заклики, от дуже уважно послухайте всі, що декілька років ми чуємо заклики не фінансувати дитячі заклади від Мінсоцу та деяких громадських організацій. Та ще й закликають до цього міжнародних партнерів не фінансувати заклади. А нефінансування закладів веде до того, що там жахливі умови, в тому числі і

побутові, які пан Омбудсман Дмитро Валерійович та ваші представники виявляють, а діти продовжують жити в жахливих умовах, тому що не розвивати, не фінансувати заклади закликає Мінсоц. І це якесь замкнуте коло. А можна ж було їх давно трансформувати по європейському типу, з сімейно орієнтованими послугами. У той же час як на дріжджах створюються приватні дитячі заклади. І це буде окреме питання далі, а чому цього ніхто не бачить? Чому не бачать створення приватних дитячих закладів або роблять вигляд, що їх немає?

Уся законодавча база для трансформації закладів є, але напевно чогось не вистачає. Саме тому я, читаючи обривисті повідомлення про виявлені правопорушення, і направив свій запит до Омбудсмана. І ми, профільний комітет з питань захисту прав дітей, для того, щоб адекватно реагувати, маємо мати повну картину. З повагою до роботи Омбудсмана та його представників, сьогодні ми маємо розібратися чітко з причинами допущених порушень прав дітей та як права дітей були поновлені після моніторингових візитів.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Дякую, Павле Миколайовичу.

Переходимо власне до презентації Офісу Омбудсмана. І перша підтема, це: дотримання прав дітей в закладах інституційного догляду та виховання за кордоном: результати моніторингових візитів в умовах евакуації. І пані Ірина Сусллова представить цю презентацію, як і наступні презентації.

Будь ласка.

СУСЛОВА І.М. Дякую, пані головуєча.

Насправді, дякую всім, колеги, хто сьогодні зібрався.

Сьогодні з нами тут, окрім членів профільного комітету, ще додатково запрошені народні депутати, які цікавляться темою захисту прав дітей, представники урядових структур, центральних органів виконавчої влади і в тому числі представники громадських організацій міжнародних і організацій, які займаються захистом прав дітей, і міжнародних організацій.

Відповідаючи, в тому числі рефлексуючи на коментарі пана Павла Миколайовича, я хотіла би сказати, що відповідь на запит відправлена, відправлена в строк, все зроблено по закону. Питання, чому не отримали, ми перевіримо, можливо вам треба в електронній системі також ще раз переглянути. І дійсно, ми маємо на меті і саме тому запросили сьогодні всіх до засідання, оскільки фіксуємо системні проблеми по різних типах закладів, в різних локаціях, де перебували діти, і пропонуємо сьогодні зупинитись на цьому більш системно.

Перше, до відома усіх народних депутатів ми хочемо продемонструвати цифри, а скільки ж саме перебуває сьогодні дітей в закладах інституційного догляду. Це 89 тисяч 797 дітей. Із них 5 тисяч 151 дитина лише позбавлена батьківського піклування або має статус сироти. Це важливий момент. Це означає, що всі інші діти, які перебувають там, можливо, могли би перебувати в сім'ї. Це означає, що, можливо, дійсно не вистачає послуг. І нам потрібно проаналізувати, чого не вистачає і де відповіді на всі ці питання на рівні уряду і які уряд має ухвалити рішення або на рівні законодавчому і що законодавець має зробити задля того, щоб виправити цю ситуацію.

Допоки ви знайомитесь із цифрами, які представлені на слайді, я хочу сказати, що насправді в нашій країні існує ще одна велика проблема – ми не маємо єдиних цифр. У нас ніхто не дасть відповідь на питання, а скільки насправді в конкретному закладі в конкретній області конкретної категорії дітей перебуває яка кількість. Якщо ми запитаємо у військово-цивільної адміністрації, скільки в межах їхньої області перебуває дітей у різних типах інституційних закладів, вони дадуть одну цифру. Міністерство соцполітики надасть іншу цифру, Національна соціальна сервісна служба надасть третю цифру. І це також предмет зараз не того, щоб звинуватити когось одного, а пошуку рішення. Нам треба знайти рішення, як нам зробити так, щоб ми не туди-сюди одна дитинка, тому що одна дитина – це одне життя, коли ми говоримо про 90 тисяч майже, ми говоримо про велику кількість життів.

І забігаючи трохи наперед, я скажу, що під час одного моніторингового візиту в закладі, який перебуває в евакуації, ми мали розмову за участі представників органів місцевого самоврядування однієї з країн і в тому числі керівника інституційного закладу, який там перебував. І він дуже емоційно розповідав про те, як відбувалася евакуація, як вони транспортували дітей і як вони їх потім рахували. Він говорить: "Один раз 62-і, другий раз 66". Кажу: "Так скільки ви написали?". "Та 64-и! Ми не могли їх порахувати".

І насправді це був просто такий шок, представники Національної соціальної сервісної служби були залучені до цього візиту, і ми просто не могли відрефлексувати прямо на тій зустрічі, тому що там були представлені представники іншої держави, але звернули на це увагу в усіх відповідних звітах. Розумієте? Я до чого закликаю? Я говорю про те, що це проблема, про яку ми: а) маємо сказати, б) знайти їй рішення.

Рухаємося далі. Ми зупинимося на тому, скільки дітей взагалі було евакуйовано після початку повномасштабного вторгнення. Загалом було евакуйовано до інших країн 4 тисячі 739 дітей. З них станом на зараз в евакуації перебувають 2 тисячі 318.

Ми написали, зазначили на слайдах, скільки дітей в якій країні перебуває. І хочу сказати про те, що станом на зараз найбільша кількість, як і на початку після повномасштабного вторгнення, так і зараз перебуває саме в Республіці Німеччина. Кожна країна. І чому ми попросили винести питання евакуйованих закладів в окремий блок питань? Кожна країна має свою специфіку і має свої проблеми, і на них ми також хочемо більш детально зупинитися.

Ми перейдемо до моніторингових візитів, які загалом були проведені до закладів, які перебувають станом на зараз в евакуації. Після отримання інформації про те, що на території Туреччини відбуваються порушення прав дітей, по відношенню до них здійснюється фізичне і сексуальне насильство, відсутність медичної допомоги та ненадання освітніх послуг належним чином,

ми здійснили візит до Дніпропетровської області і поспілкувалися з батьками-вихователям тих дітей, які були повернуті в сімейні форми виховання. Ми підтвердили ті скарги, які отримували, нам підтвердили це офіційно ті батьки-вихователі, які забрали своїх дітей. І після того було ухвалено рішення протягом двох з половиною діб, і ми виїхали на територію Туреччини.

На території Туреччини здійснювали моніторинговий візит за підтримки наших міжнародних партнерів, міжнародної організації ЮНІСЕФ, яка має проєкт в тому числі з Офісом Уповноваженого по підтримці інституційної спроможності. Жодної копійки державних коштів на це не було витрачено.

До складу нашої моніторингової групи входили представники Уповноваженого з прав людини, в тому числі і державні службовці, спеціалісти секретаріату Офісу Уповноваженого.

На території Туреччини, оскільки наш мандат розповсюджується виключно на територію України, були залучені консули, з якими ми маємо право пересуватися до будь-яких закладів, в яких перебувають українські громадяни на території іншої держави, і в тому числі Омбудсман Туреччини, який надав своїх представників, які були залучені до здійснення моніторингового візиту.

Вся інформація, на жаль, підтвердилася. Після поїздки до Туреччини, на якій ми трошки пізніше більш детальніше зупинимося, і наступних візитів до Польщі, Австрії і Німеччини було винесено питання обговорення взагалі питання захисту прав дітей, які перебувають в евакуації в закладах інституційного догляду, на рівень Прем'єр-міністра. Прем'єр-міністр провів узгоджувальну нараду за участю міністра соцполітики, міністра освіти і науки, міністра закордонних справ та інших зацікавлених центральних органів виконавчої влади, де було обговорено, що Україна як країна має в першу чергу зробити задля того, щоб зрозуміти ситуацію, в якій перебувають діти в кожній країні, і вирішити проблему.

Після того було дано доручення Прем'єр-міністру: а) внести зміни до Постанови 546, яка передбачає повернення дітей. Діти мають повертатися у сімейні форми виховання. Але до того, як повернути дитину в сімейні форми виховання, ми говоримо про найкращі інтереси дитини. Ніхто не може сказати, що ця сім'я буде хороша чи погана, допоки не зрозуміє, які потреби у дитини. Тому було внесено зміни і були підтримані вони урядом, 546 Постановою. Станом на зараз діти з евакуації повертаються виключно у сімейні форми виховання після здійснення індивідуальної оцінки потреб.

Додатково Прем'єр-міністром було дано доручення у відповідності до Наказу 260-Н, було доручення відповідно до наказу Міністерству соцполітики сформувавши групи і графік поїздок до закладів інституційного догляду, які перебувають за кордоном. І було додатково, після цього Міністерство соцполітики сформувало групи спільно із залученням фахівців соціальної сфери, Держдітей та в тому числі за участю Офісу Уповноваженого були здійснені поїздки до Австрії, Італії і Швейцарії. Ну, і далі всі діти, які перебувають в інших країнах, є графік таких поїздок.

Я хочу зупинитись тепер на порушеннях, на конкретних країнах. Італія. До Італії було евакуйовано 398 дітей. Станом на зараз перебуває 245. Хочу зазначити, що ми не можемо повернути всіх цих дітей, взагалі не можемо. Італія встановила контроль над цими дітьми, Італія передала цих дітей під опіку, Італія не повертає цих дітей, навіть незважаючи на те, що ми маємо рішення наших органів опіки і піклування про те, що вони влаштовані до сімейних форм виховання. Італія взагалі відмовляється повертати цих дітей.

На підставі цього окремо Прем'єр-міністр провів засідання, зараз підготовлено звернення офіційне від нашого Прем'єр-міністра до Прем'єр-міністра Італії, вони це питання мають винести на двосторонні перемовини, тому що, на жаль, ні Міністерство соцполітики, ні Офіс Омбудсмана, ні народні депутати... До речі, пані Олена Хоменко, на жаль, має комітет, але вона мала комунікацію, і багато хто із тих, хто сьогодні тут присутній, мали

окремі комунікації з колегами з Італії щодо того, щоб якимось чином спрацювати над тим, щоб повернути дітей. Ніяких результатів це не дає. Сьогодні ми мусимо констатувати: 245 дітей перебуває в італійських сім'ях або в закладах, до яких у нас немає доступу, і навіть незважаючи на проведений моніторинговий візит, ми не змогли, Держдіти, Мінсоцполітики, ми не змогли, ми не отримали доступу до проведення індивідуальної оцінки потреб, і МЗС не спромоглося це організувати, тому що також не має до них доступу.

Австрія. В Австрії ситуація дещо краще, з однієї сторони, діти перебувають в більш-менш належних умовах. Але під час моніторингового візиту ми зафіксували порушення прав дітей, в тому числі дітей з інвалідністю та дітей з особливими освітніми потребами. Не організований належний освітній процес, є порушення прав дітей з інвалідністю. Якщо ви побачите на фотографіях, ну, проблема загалом існує. Проблема – це зловживання. Зловживання з нашої сторони: зловживання алкоголем супроводжуваними особами, жорстокого поводження з дітьми, насильства. Але ми зараз говоримо загалом по країні. І я би хотіла зупинитися на Австрії, що незважаючи на те, що ми маємо, наприклад, Кіровоградський будинок дитини, там перебуває 60 дітей на території Австрії, і ми не можемо повернути 37 дітей у сімейні форми виховання, не зважаючи на те, що Національна соціальна сервісна служба вже отримала 3 рази документи від потенційних батьків, надіслала їх австрійській стороні, австрійська сторона не дає жодних офіційних відповідей, комунікувати неможливо. Більше того, останній візит було призупинено і перенесено дату візиту у зв'язку з тим, що Австрія не бачить необхідності, щоб уряд України мав право здійснити індивідуальну оцінку потреб.

Тут ми маємо констатувати (я зараз перейду до інших закладів), що скоріш за все це системна проблема, яка потребує вирішення. Адже після трьох років перебування дітей на території цих країн, скоріш за все можливо уряди тих країн скажуть про те, що діти перебувають 3 роки на території

нашої країни, вони інтегрувалися, можливо їм буде краще тут, на території цих країн, тому найкраще в їх інтересах не повертати.

Але у нас залишилося ще трохи часу для того, щоб виправити цю ситуацію, тому ми і хочемо актуалізувати ці питання.

Наступна країна. Німеччина. У Німеччині перебуває ЦСПР київський, перебуває у місті Вупперталь і перебувають в тому числі ДБІ, в тому числі діти з інвалідністю, з складними формами інвалідності. Хочу зазначити, що, на жаль, сьогодні в Україні немає жодного закладу, який мав би такі умови, мав би такий рівень реабілітації, щоб повертати дітей зі складними порушеннями, щоб повертати у безпечні умови дітей із складними порушеннями.

Рівень допомоги, супроводу, реабілітації, надання медичної допомоги, забезпечення освітнього процесу на такому високому рівні, що ті діти, які ще там вчора до початку повномасштабного не говорили, там починають говорити, а дехто пішов у школу. А ті, хто не рухалися, починають сидіти і вчаться ходити. І насправді супроводжуючі особи, більшість із них, говорять про те, що вони не зможуть працювати потім в Україні після того, як вони побачили, як це має відбуватися. Це питання не тільки ресурсів, це питання і ставлення до дитини. Розумієте? Тому що там не сприймають дитину як стілець, який просто по кількості порахували. Там сприймають дитину, як людину просто маленьку, у якої є потреба. І завдання людей, які її оточують, забезпечити реалізацію цих потреб.

Вупперталь, окремо ЦСПР, ми втратили над ним контроль так само, у зв'язку з тим, що по відношенню до дітей відбувалося фізичне насильство зі сторони супроводжуючих. Далі, відсутність будь-якої комунікації зі сторони Служби у справах дітей. Як було зазначено в листі консула на наш офіційний запит, що у зв'язку з тим, що Службу у справах дітей і взагалі керівництво ЦСПР більше цікавили документи, аніж конкретно діти, після того, як вони прибрали, повернули своїх супроводжуючих на територію України або вони

поїхали, ми встановили контроль. Станом на зараз всі ці діти перебувають в різних закладах, ми не маємо до більшості з них доступу, і вони припинили відповідати на комунікацію з Національною соціальною сервісною службою. Тобто не зважаючи на постійні запити, ми не отримуємо відповіді. І це є проблема. Тому що індивідуальну оцінку потреб, існує імовірність, що ми також не зможемо зробити.

Туреччина. Станом на зараз в нас в Туреччині залишається 20 дітей. Це хороша новина. Тому що ті проблеми, які в нас були виявлені під час моніторингового першого візиту в березні цього року, частково вирішилися. Протягом пів року було повернуто 80 дітей, якщо я не помиляюсь, в сімейні форми виховання, залишалась група із 120 дітей. Я хочу зазначити, що Туреччина, в двох локаціях наші діти перебували. Це один заклад Larissa, це готельний комплекс, на території якого перебувало більше 200 дітей, на території якого ми зафіксували: вагітні дівчата, там відкриті кримінальні провадження, тому що відбувався з персоналом сексуальний контакт, це відсутній взагалі освітній процес, хоча всі заклади, які перебували, 19, всі заклади були освітні з Дніпропетровської області.

Фізичне насильство, неорганізований освітній процес онлайн, не інтегрований в турецьке середовище і не організований онлайн через відсутність нормального якісного інтернету, клас на 20 дітей, а потреба в 200, діти з особливими освітніми потребами, із інвалідністю взагалі не отримували жодного супроводу і не був організований належно освітній процес. Тут би я зупинилась на двох дітях, які слабозорі, які не отримували, не могли навіть самостійно пересуватися, більше того, змушували інших вихованців доглядати за ними і супроводжувати їх. Ну, тобто це породжувало ще більшу агресію і булінг серед дітей. Ось.

По Туреччині, на жаль, нам не вдалося їх розселити оперативно, щоб вони залишалися під контролем України десь поряд, щоб це можна було контролювати, тому було ухвалено рішення повернути їх в Україну. І станом

на зараз працюють, там залучені всі суб'єкти в цьому процесі: і Держдіти, і Мінсоцполітики, і офіс, який очолює пані Ірина Тулякова, і наші міжнародні партнери, і Посольство США, яке підтримала цю релокацію дітей і повернення їх в Україну, і ЮНІСЕФ. Одним словом, і велика кількість громадських організацій, яка забезпечує зараз прийняття цих дітей на території Закарпатської області, надання їм необхідної допомоги, супроводу та знайомства з потенційними батьками, батьками-вихователями. Тобто там є вже 40 кандидатів на усиновлення, і процес розпочинається.

Я сподіваюсь, що ми будемо мати хороші новини, тому що станом на зараз ті діти, які вже в сімейних формах, вони пишуть і радіють, що вони не вірили, що таке взагалі може з ними відбутися. Це якраз, в тому числі, на ремарку також Павла Миколайовича щодо того, що діти не хочуть в сімейні форми. Коли ми відвідуємо заклади інституційного догляду і питаємо у підлітків, чи хотіли би вони в сімейні форми, вони говорять, що їм навіть не пропонують. Дехто просто не знає про їх існування. Тут залежить від того, скільки дитина перебуває в закладі. Тобто якщо це 2-3 роки, то їй не пропонують. Ті, які перебувають змалечку, вони не знають про їх існування. І це проблема. Тому що діти хочуть в сім'ї, сім'ї шукають дітей, а тут щось не складається.

Якщо рухатися далі, ситуація по Польщі. По Польщі можна говорити дуже багато окремо по кожному закладу. Тому що у нас є проблемний Ольштин, де перебуває 2 ЦСПР із Запорізької області, в якому фізичне насильство, сексуальне насильство, там побиття і дуже велика кількість порушень, застосування психотропних препаратів у якості покарання. Діти збігають, діти в розшуку, їх розшукує поліція, їх повертають. Одним словом.

Так, це реальність.

Значить, по Ольштині ситуація дійшла таких масштабів, що Омбудсман Польщі викликав туди поліцію, було проведення опитування до 30-и дітей, зараз точно не скажу. Діти засвідчили окремо в опитуванні за участі

психолога, польських правоохоронців та перекладачів, засвідчили порушення їхніх прав. Після чого... *(Шум у залі)*

Звичайно, колеги, всі порушення, які відбуваються, про фізичне, сексуальне насильство, 99 відсотків це наші супроводжуючі особи. І це найстрашніше, що люди тут так робили і не розуміють різницю, що там так не можна, хоча і тут так не можна. Але вони настільки вірять, що вони не понесуть відповідальність за це, що вони дозволяють собі на території інших країн. На території інших країн це не толерують, тому і відсторонюють наших супроводжуючих, тому і встановлюють опіку інші країни над нашими дітьми через те, що ми таке робимо, ми – тому що українці.

Дивіться, було відсторонено директора, двох керівників закладів в Ольштині, було відібрано навіть в одного паспорти, було відсторонено ще 8 чи 9 супроводжуючих, всі вони були замінені потім з Запорізької області, тобто там довга комунікація, але проблема дуже глобальна, і вона ще вирішується. На жаль, запорізька служба одна з тих служб, в якій велика кількість евакуйованих закладів і релокованих, і найменша кількість роботи і взаємодії з іншими службами у справах дітей.

Ну, і Моринь. В Морині не менш жахлива ситуація. Вагончики, які ви бачите, це вагончики, в яких діти проживають весну, літо і початок осені, наші діти. Це територія готельного комплексу. В зимовий період діти живуть в нормальних умовах в готельному комплексі, але в літній період, в період відпусток і канікул інших дітей, польський уряд надає путівки туди польським дітям і наших дітей на території цього закладу відселяють в такі вагончики. Вночі там дуже холодно, вдень там дуже спекотно. Дітей замикають ззовні, без можливості вийти назовні, на ніч, там і застосування психотропних препаратів, і багато іншого. І так вони проживають майже протягом трьох років. Ситуація, до речі, по Мориню і Ольштині, вона рухається, але дуже повільно. Там намагаються врегулювати ці питання, і Запоріжжя намагається підключитись і відправляють туди оновлених супроводжуючих.

СУШКО П.М. Чому їх не повернути додому назад, чому вони там? Чому їх мучають? Я вже не можу просто терпіти. Чому діти в чужій країні знаходяться, такі жахливі умови, чому ви їх не повертаєте додому? Питання.

СУСЛОВА І.М. По-перше, давайте так, я не здійснюю і Офіс Уповноваженого не здійснює повернення... Офіс Уповноваженого здійснює моніторингові візити. І ми звітуємо зараз, інформуємо всіх для того, щоб не відбувалося жодних маніпуляцій, про те, що відбувається з дітьми. Це не питання політичної дискусії, це питання спільного рішення. Мені здається, там, де є діти, там не може бути політики, там має бути рішення для кращих їх інтересів.

До слова, по кожному закладу і по кожному моніторинговому візиту ми надаємо дуже детальні рекомендації, ми пишемо подання як вимога Уповноваженого, що потрібно виправити, контролюємо повністю кожен звіт і виконання рекомендацій, надаємо, комунікуємо, проводимо узгоджувальні наради, працюємо з Нацсоцсервісною, з Держдіти, з Міністерством соцполітики і Міністерством освіти, у разі потреби, тому що і в освітніх закладах велика кількість...

КРАВЧУК Є.М. А хто відповідає за повернення?

СУСЛОВА І.М. За повернення відповідає Служба у справах дітей. Вони відповідають за дітей.

СУШКО П.М. Як Служба у справах дітей?

СУСЛОВА І.М. Служба у справах дітей формує документи, подає на Нацсоцсервісну службу. Нацсоцсервісна служба здійснює погодження і далі Міністерство соцполітики...

КРАВЧУК Є.М. Колеги, у нас є представники і Держдіти, і Нацслужби, і Міністерства соціальної політики. Вони точно будуть відповідати на ці питання.

СУШКО П.М. Член комітету задав питання, я бачу, що відповідь неповна йде. Або слухаємо, а потім задаємо питання, да?

КРАВЧУК Є.М. Ми так і домовилися.

СУШКО П.М. Добре.

КРАВЧУК Є.М. Ми слухаємо, задаємо питання і даємо можливість чиновникам дати на них відповідь.

СУСЛОВА І.М. Швейцарія. У Швейцарії з правами дітей все нормально, але ми втратили контроль над одним із закладів, краматорським закладом. Втратили контроль через застосування фізичного насильства по відношенню до наших дітей. Швейцарська сторона відсторонила всіх супроводжуваних осіб. Після того, як Донецька область надіслала нових супроводжуваних осіб, швейцарська сторона сказала, що не дозволяє замінити супроводжуваних осіб у зв'язку з тим, що на території Швейцарії не може відбуватися порушення прав дітей.

І з того, що ви бачите на слайдах зараз, проблема в комунікації із Службою у справах дітей, яка не комунікує належним чином і з керівництвом закладу, керівниками закладів, не контролює їх роботу, їх діяльність і не тримає ситуацію на постійному контролі перебування наших дітей в евакуації.

По суті всі виявлені порушення можна класифікувати наступним чином. Це виведено на слайді. Це відсутність контролю за перебуванням евакуйованих дітей зі сторони уповноважених органів України, в першу чергу зі сторони Служби у справах дітей, через відсутність будь-якої комунікації з закладами, які перебувають за кордоном. Військово-цивільні адміністрації, профільні заступники, на жаль, не звертають на це уваги, не здійснюють візитів, не контролюють. До слова, протягом двох років, напевно, жоден заступник профільний губернатора не з'їздив і не подивився, як там діти, за яких він несе безпосередню відповідальність, тому що військово-цивільна адміністрація приймала рішення про евакуацію або релокацію того чи іншого закладу.

Не вживаються заходи щодо влаштування дітей. Тобто служба відправила дітей за кордон і вони там собі є, значить, з ними все добре.

Відсутність графіків чергувань супроводжуючих. Люди вигорають, люди перебувають за кордоном протягом довгого часу, протягом року, двох років, хтось втратив житло на окупованій території, у когось щось трапилось, хтось загинув і, зрештою, давайте говорити відверто, постійно проживати з дітьми і не мати відпусток, вихідних на території, як правило, одного і того самого закладу це просто фізично, психологічно важко. Через це відбуваються всі ті порушення, які були зазначені.

Ну, і одне, напевно важливе, у нас народжуються нові діти у вихованців закладів прямо на територіях закладів. І з того, що ми фіксуємо, у нас було зафіксовано декілька випадків, що супроводжуючі особи навіть не звернулися до консулів, не поставили до відома і не зробили документи, свідоцтва про народження дітей, які народилися на території іншій.

КРАВЧУК Є.М. У неповнолітніх.

СУСЛОВА І.М. Так, звичайно. Від вихованців, у них любов. Ми також з цим намагаємося комунікувати, що потрібно зробити, легалізувати, тому що інші країни надають довідки про те, що дитина народилась на їх території. На жаль, з нашої сторони існують такі проблеми.

Рекомендації, що потрібно було би зробити по факту того, що відбувається з нашими закладами, дітьми за кордоном. Це в першу чергу реагувати на насильство, яке відбувається. Необхідно розробити та затвердити алгоритм реагування на випадки застосування насильства. Кого ми інформуємо, кого залучаємо з нашої сторони, зі сторони за кордоном, тобто хто нам може бути помічним. Тому що наші правоохоронні органи на території іншої держави не можуть проводити жодних розслідувань. Це важливо розуміти.

Забезпечити розслідування та притягнення до відповідальності. Допоки не буде людей, які будуть нести відповідальність, допоки всі інші не побачать, що за фізичне, сексуальне насильство, психотропні препарати буде відповідальність, буде це продовжуватися.

Розробити план влаштування та повернення вихованців, це потрібно, це служби у справах дітей мають працювати. Організувати роботу з компетентними органами приймаючої сторони кожної держави для проведення індивідуальної оцінки потреб, тому що не можуть просто Держдіти на центральному рівні забезпечити всіх ФСРами по всіх евакуйованих закладах, релокованих закладах, тому що у них немає стільки ФСРів і це не їх робота.

Організувати роботу з компетентними органами приймаючої держави. А це я зазначила. Вибачте.

Розробити та затвердити порядок дій у разі виявлення ознак. Це трошки дублювання. Форм власності та підпорядкування.

Одним словом, нам треба дуже чітку взаємодію визначити, як ми маємо реагувати на ті чи інші виклики. Внести зміни до постанови з метою поновлення проведення Національною соціальною сервісною службою перевірок, тому що сьогодні Нацсоцсервісна служба не може виїхати на перевірку, якщо вона не отримала скаргу або звернення про те, що відбуваються порушення прав дитини у інституційному закладі або у сімейній формі виховання. Це заборонено постановою. Але, наскільки я знаю, Міністерство соцполітики працює над тим, щоб врегулювати, це була одна з наших рекомендацій.

І наступне, розробити та затвердити нову форму акту індивідуальної оцінки потреб, і це якраз також, певно пані Ірина скаже про це, також в роботі. І затвердження постанови, врахувати ... (*нерозбірливо*) дитини відбувається виключно після проведення індивідуальної оцінки потреб. Це на доручення Прем'єр-міністра, це те, що було вже виконано і внесено зміни до постанови.

Дуже коротко у мене все. Хоча насправді я хочу сказати, що неможливо взяти і якимось чином сказати, що в Польщі все добре чи все погано, тому що кожен заклад відрізняється. Наприклад, по Хмельницькій області є невеличкі порушення в евакуйованому закладі, але вони настільки незначні по особових

справах. Після проведення візиту вони надіслали звіт, заступник губернатора Хмельниччини, це був перший заступник губернатора, який виїхав на місце, подивився ситуацію, ухвалив відповідні рішення, і вони почали працювати.

Тобто є речі, є рекомендації, які ми надаємо. Але найбільше із того, що ми бачимо із проблем, які носять системний характер, це невиконання рекомендацій і взагалі невключення в процес виконання рекомендацій на рівні регіонів. Небажання робити, небажання змінювати, контролювати, координувати. А ми тут у Києві за всіх них не пропрацюємо.

Дякую, пані Євгеніє.

КРАВЧУК Є.М. Дуже дякую.

Я пропоную зараз в порядку, як колеги з комітету чи з інших комітетів, Павло Миколайович перший підняв руку, хто хоче висловитись, і далі можливо будуть питання ще додаткові.

Давайте ми задамо питання, бо я впевнена, що будуть питання додаткові, на які можливо представники Мінсоцу і Національної сервісної служби зможуть або не зможуть дати відповідь. Пан Павло хоче задати питання. Якщо хтось ще хоче з членів комітету, що тут присутні чи в Zoom, просигналізуйте, будь ласка.

Дякую.

СУШКО П.М. Дякую.

Я помічав собі на 4 листа.

Колеги, якщо ви дійсно хочете розібратись, і дійсно обурює такий жахливий стан справ і хочеться щось зробити для дітей, давайте розберемось. Почнемо з кінця і правильно задали питання колеги і мене це обурює. Просто бачимо жахливі умови дітей, фіксуємо це, розказуємо, як це погано там їм бути і не повертаємо дітей. Не повертає дітей Міністерство соціальної політики.

Приклад, Румунія. Служба якраз зробила все, щоб повернути дітей, служба дітей одеська направила на повернення документи, Мінсоц завернув

документи, подзвонив особисто міністру, візаві своєму, дітей вже зібрали, відправили в Одесу, не в саму Одесу, в а Одеську область, там поблизу кордону вони були, Ізмаїл чи трошки далше, але Мінсоц подзвонив і заборонив повертати назад дітей і дітей залишили в Румунії, тому що вони беруть участь в якомусь проєкті міжнародному там. Вони що в нас тут піддослідні? Їх розселяють там, спочатку була інформація, що їх розселяли по іноземних сім'ях, потім, коли ми уточнили питання, виявилось, що ні, тільки в наші сім'ї, які проживають на території за кордоном.

Та сама ситуація в Польщі. В таких жахливих умовах вони там живуть. Замість того, щоб повернути дітей назад, додому, їх розселяють там по сім'ях по якихось Що це взагалі відбувається? Це перше.

Далі, по супроводжуючих теж ремарку скажу. Я бачив особисто в Румунії і нормальних супроводжуючих в тому числі. Але вони вже неадекватні, вони просто вже вигоріли настільки, люди за копійчану заробітну плату... Якщо хтось їде у відрядження і отримує будь-де там зі Львова в Хмельницький, він вже гроші отримує за це. Люди за кордоном проживають, нічого вони не отримують. Вони просто не бачать свої сім'ї. І прохання зробити вахтовий метод і так далі. З них роблять просто цапів-відбувайлів. Звичайно є і проблемні, про яких казала представник Уповноваженого пані Ірина. Але є і нормальні люди, які просто вже звільняються і не мають просто вже сили там працювати.

Далі. Я теж відрефлексую все ж таки, що є такі підлітки, які не хочуть в сім'ї. Просто відбувається такий трошки газлайтинг, сказати, що дітям навіть не пропонувалося. Це ж не значить, що всім дітям пропонували. Да, є такі діти, це точно є, і всі підтвердять це, що діти такі є, які не хочуть в сім'ї. Це треба враховувати. Просто такі діти ніколи не підуть в сім'ї. На жаль, але є.

Далі. По Румунії. З приводу моніторингових візитів. От я ще раз кажу, що сьогодні ми почули, що будуть включати. Але як останній раз включали, перша і остання спроба, яка була, і я хотів як голова тимчасової слідчої комісії

в минулому поїхати подивитися, побути у моніторинговому візиті. Мінсоц все зробив, щоб цього візиту разом з депутатом не відбулося. Спочатку ставили відрядження на час, коли у нас пленарні засідання, і так робили цей пінг-понг, поки вже ребром питання не поставили. То ми з'їздили і побачили на власні очі.

Один вам такий приклад. Самі румуни кажуть: "Дивіться, у вас діти могли би отримувати, діти з інвалідністю могли би отримувати кошти, наші кошти, але ваші не передали нам документи за два роки, що вони з інвалідністю". Розумієте? Стосовно супроводжуваних, також вони не всі такі погані, тому що вони за свої кошти самі роблять, ту дитину, наприклад, всиновлюють і він супроводжує, їде, переклад робить за свої власні кошти, за свою копійчану зарплату. Переклад, фотографування – все це він сам збирає. Це супроводжувач робить.

Далі. Стосовно строків повернення дітей. Дуже важливо, шановні члени комітету, послухайте. Дивіться, ще в 2022 році я робив запит на відповідні міністерства: на Мін'юст, на Мінсоц – і казав, що є ризик неповернення наших дітей в Україну. Конкретно є угода, міжнародний правовий документ, скажімо так, в якому прописано, що якщо діти протягом року проживають за кордоном, країна може їх не повертати. Відповідь отримав: "Не треба переживати, все нормально, все повернемо".

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. І від Мінсоцу?

СУШКО П.М. І від Мінсоцу, і від Мін'юсту. Треба дивитися і піднімати запити.

Просто я буду просити голосувати по цьому питанню, щоб робилось, щоб уже було розслідування. Зараз ми чуємо, що їх не повертають. Тоді ми попереджали. На кожному Коордштабі Мінсоц мав зробити, отримував доручення і від Верещук, і від колишніх керівників коордштабів – двохсторонні угоди з країнами перебування. Цього Мінсоц на сьогоднішній день до кінця так і не зробив! А це або халатність або інша якась, нехай вже

там визначаються, хто буде проводити службове розслідування. Але і сьогодні ми чуємо, що дітей, нам деякі країни вже висловили бажання не повертати дітей.

Далі. А тепер дивіться, от бачили, в яких умовах діти перебувають. Дітей за кордоном багато, але Мінсоц каже: "Повертати дітей тільки в сімейні форми". Так. Дивимось статистику, у нас сімейних форм із кожним роком становиться на 100 менше. Не більше, а менше. Тобто сьогодні у нас немає вже потужностей, їх стане наступного року ще менше. А куди повертати дітей?

Тобто можна зробити висновок, шановні члени комітету... *(Шум у залі)*

Тобто виходить так, що Мінсоц свідомо не повертає українських дітей додому і робить все, щоб їх залишити за кордоном. Якщо це не так, нехай вони спростують або пояснять, або змінять умови.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. ... *(не чути)*

СУШКО П.М. Добре. Я знаю. Але я теж хочу завершити все ж таки.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Не тільки ви хочете.

СУШКО П.М. Далі. А тепер, колеги, ви почули весь цей жах, так? А тепер повернемося до першого слайду. Можна перший слайд повернути? І от я хочу, щоб зафіксували під протокол, що представник Уповноваженого надав недостовірну інформацію комітету. І це дуже важливо! Тому що на цьому слайді ми зараз побачимо, що діти, які підлягають деінституціалізації, яким погано, які перебувають в інтернатах, ми ж зараз чули і бачили цифри, і про кого ми зараз розмовляємо, і зараз ми побачимо цю цифру. І дивіться, що відбувається. Пані Ірина сказала, що цим дітям, можливо, ми б знайшли сім'ї і не перебували б там. А тепер дивіться, цифра, 89 790, 89 тисяч дітей перебувають, навчаються в закладах. Тобто всі чують цифру 89 тисяч дітей і розуміють, що це всі ці діти в інтернатах. І фраза, що їм потрібна сім'я. От мій син навчається у спеціальній школі, проживає вдома, він в цій цифрі порахований. А чому це йому потрібна нова сім'я? Я не зрозумів.

СУСЛОВА І.М. А там зазначено окремо, які перебувають на цілодобовому перебуванні, окремо...

СУШКО П.М. Дивіться, влаштовано в інтернати, в заклади.

СУСЛОВА І.М. Освіта. Бачите?

(Загальна дискусія)

СУШКО П.М. Чому взагалі ми розглядаємо питання інтернатних закладів, питання дітей, які перебувають на навчанні, просто рахуються в пансіоні?

КРАВЧУК Є.М. Вони на цілодобовому...

СУШКО П.М. Я ще раз кажу, немає на цілодобовому перебуванні. На цілодобовому перебуванні перебуває 21 тисяча дітей. Чому ми бачимо цю цифру 89 тисяч?

СУСЛОВА І.М. Це тільки в закладах освіти.

СУШКО П.М. Правильно, в закладах освіти. Чому учень військового ліцею знаходиться в цих 89 тисяч? Він що, потребує деінституалізації? Це маніпуляція.

Я кажу ще раз, просто дуже дивно чути на майданчику Омбудсмана про цю цифру, коли вже Мінсоц дав мені відповідь офіційну, що 22 тисячі.

СУСЛОВА І.М. Павле Миколайовичу, я хочу звернути увагу на те, що у нас зазначено 5 тисяч 151 дитина, про яких я сказала окремо, які позбавлені та мають статус.

СУШКО П.М. Навіщо? Навіщо тут 89 тисяч дітей вказано?

СУСЛОВА І.М. Тому що всі ці діти перебувають в інституціях, де порушуються в тому числі дуже часто їхні права. Вони фінансуються за рахунок державного бюджету. І оскільки ми обговорюємо тут заклади інституційного догляду різних типів і форм власності, ми говоримо комплексно про всі заклади і про всіх дітей, які там перебувають. Не може відрізнитися дитина, яка має статус, і дитина, яка не має статусу, одна від одної.

СУШКО П.М. Я не розумію, чому моя дитина порахована в цій цифрі 89 тисяч дітей?

КРАВЧУК Є.М. Колеги, я дуже прошу, у нас є ще колеги, які хочуть... Ми зараз цими цифрами... Ми вже піднімали питання.

СУШКО П.М. Це батьківські діти, я ще раз підкреслюю.

КРАВЧУК Є.М. Будь ласка! (*Шум у залі*) Павле Миколайовичу!

СУШКО П.М. Шановні колеги, ви погоджуєтесь, що так не має бути?! От я ще раз кажу на прикладі мого сина, який навчається в спеціальній школі і живе дома. Там таму цих цифрах порахований. Що ви робите з цими дітьми і з цими батьками? Ви ставите на одну планку, на одну сторінку, всі ці проблеми навалюєте на всіх цих дітей.

СУСЛОВА І.М. Вони проживають в однакових умовах. У них однаково порушуються права.

СУШКО П.М. Це діти, які...

КРАВЧУК Є.М. Колеги, я дуже перепрошую! Я припиняю цю дискусію. Ця дискусія зараз тут не вирішиться. Будь ласка! Це не місце зараз її вирішувати. Дивіться, ми зараз обговорюємо цю тему по іноземних закладах. Це трошки інша історія.

СУШКО П.М. Ні, ми бачили...

КРАВЧУК Є.М. Це трошки інша історія. І ми можемо, я впевнена, зробити окремі комітетські слухання по цій темі, будь ласка. Давайте завершимо саме із темою саме закладів, які за кордоном. Тут дуже багато представників, які їздять і в Польщу, і в групах дружби, і так далі. Єдине, що там в межах підняття рук я мушу дати. Там піднімала Ліза Богуцька і Тетяна Циба, і Володимир В'ятрович, і Софія Федина. Марина не може залишитися уже.

Дякую.

СУШКО П.М. Я просто хочу уточнити, що це не питання розгляду іноземних закладів. Тут написано, ми конкретно за цю тему проголосували,

члени комітету: "Дотримання прав дітей в закладах інституційного догляду та виховання". Де тут про іноземні заклади? Тут нічого немає. Тому це проблема...

КРАВЧУК Є.М. Ми зараз...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Це українські заклади, які за кордоном в евакуації.

КРАВЧУК Є.М. Бачите, три підтеми. Зараз ми на підтемі "Інституційний догляд вихованців за кордоном українських закладів".

СУШКО П.М. Будемо по ходу розбиратися.

КРАВЧУК Є.М. Так.

Слізавета Богуцька або Тетяна Циба, якщо ви готові, будь ласка, скажіть, якщо хочете. Якщо ні, то я передаю Володимирі В'ятровичу.

БОГУЦЬКА Є.П. Передайте, будь ласка, я за кермом. Я не можу зараз.

ЦИБА Т.В. Колеги, я можу. Дві секунди. Чутно?

КРАВЧУК Є.М. Чутно, Тетяно, так.

ЦИБА Т.В. Дивіться, ну, по-перше, хочу подякувати вашому комітету за ініціативу такого круглого столу і Офісу Омбудсмана за те, що дуже хороша презентація, на жаль, вона дуже сумна по цифрах і все. Але дуже дякую за вашу роботу... *(не чути)*

КРАВЧУК Є.М. У Тетяни немає зв'язку.

Володимир і Софія, будь ласка.

В'ЯТРОВИЧ В.М. По-перше, хочу звернути увагу, що справді колега Павло вже неодноразово звертає увагу на ці незрозумілості з цифрами. Давайте-таки окремо якусь тему цьому присвятимо. Бо, мені здається, аргументи Павла щодо того, що ці цифри дивно виглядають, вони слушні. Можливо не зараз це варто оборювати, а окремо. Але я теж відчуваю, що в тому якось закладені можливості для маніпуляції, на жаль.

Друге, ми почули насправді жахливу інформацію, яка стосується тих зловживань, які відбуваються за кордоном. Добре, що її виявили. От, але як виявляється, що ці злочини насправді тільки проявилися за кордоном, тобто

це, вибачте за таке слово, вони напевно були експортовані з України, і жах цих злочинів полягає в подвійних наслідках. По-перше, що продовжується знущання над дітьми. По-друге, ті знущання над дітьми стають приводом, що ми можемо втратити тих дітей, тобто просто їй до нас не повернуть, тому що скажуть: "От бачите, у вас це норма".

Тому у мене таке питання, а чи здійснювалося? Тому що це питання, яким я спеціально ніколи не цікавився. Чи здійснюється такий моніторинг в Україні щодо таких можливих зловживань? Якщо здійснюється, то скільки такого роду злочинів було зафіксовано? І, найважливіше, скільки маємо випадків притягнення до відповідальності за здійснення таких злочинів?

ФЕДИНА С.Р. Дякую.

Я би хотіла прокоментувати це все ще з однієї позиції. Справа в тому, що я зараз займаюся окремими випадками про вилучення українських дітей з українських або мішаних сімей за кордоном, коли в результаті батьків і бабусь, і дідусів позбавляють можливостей навіть бачитися зі своїми дітьми, бо, бачите, якась там держава має якусь претензію, і дитина вилучається з сім'ї. По суті порушуються права дитини, дискримінуються в контексті українського громадянства, дитина втрачає можливості комунікувати українською мовою, дитина втрачає контакт з усіма рідними і дитині розказують, що бути в дитячому будинку це найкращий варіант з того всього, що є. І це відбувається зокрема у тій самій Німеччині.

Тому я хотіла би тут підняти питання взагалі відсутності захисту прав дитини українською стороною за кордоном: неможливості включення в процес, ігнорування процесу. Посольство України, наприклад, у тій самій Німеччині мені сказало: "Що ми до того маємо?". Поки я не почала особисто посла видзвонювати. Національна служба у справах дітей пів року мені навіть не відповідала на звернення, а потім сказала: "Що ми до того маємо?" То це ж така от ситуація. Координаційний штаб сказав, що це не їхній профіль. Мінсоцполітики сказало, що їх це не цікавить. А йдеться про дитину, яку

забрали з сім'ї. Я так розумію, що зараз ми втрачаємо контроль над нашими дітьми, які знаходяться у певних евакуйованих інституціях. Ми втрачаємо громадян України. Вони не мають можливості тримати зв'язок зі своєю державою, вони позбавляються права говорити українською мовою. Може, їм десь там буде дійсно краще, але тут величезна провина української сторони і недієздатності наших інституцій. Чому вони недієздатні? Я сумніваюся, що та чи інша держава буде відкидати українську сторону тільки тому, що це українська сторона, напевне є проблеми в комунікації і невиконанні зобов'язань.

Я би дуже хотіла, щоб, при можливості, ще Лариса Білозір прокоментувала, що саме ми маємо комунікувати з нашими закордонними колегами, щоб було впроваджено у законодавство чи визнання нашої української юстиції. Але мені би дуже хотілося, щоб у всіх цих питаннях українська сторона не "піднімала лапки" і не казала, що це нас не стосується. Ось в чому найбільша біда.

КРАВЧУК Є.М. Дякую.

Ларисо, ви хочете прокоментувати?

І погано, що ми не запросили МЗС. І тут питання ще і консульських служб, бо посольство дійсно має там різні завдання, там зброю шукати і так далі, а це ще консульські.

Пані Ларисо.

СУШКО П.М. Пані Софіє, я вам дякую, що ви постійно тримаєте руку на пульсі, ми часто з вами спілкуємось стосовно усиновлення, проблемне питання. Ви помітили, куди забирають дітей українських, куди влаштовують їх?

ФЕДИНА С.Р. В сиротинці.

СУШКО П.М. В сиротинці, які тут намагаються закрити, ліквідувати і зробити так, щоб дитина просто залишалась в небезпечній родині і просто там згоріла як в Пісочині або отримали травми. Це перша репліка.

Друге. Це те, що відповідь на комітет вже є стосовно цифри. Ми вже таке питання піднімали і офіційно запитували від комітету у Міністерства соцполітики цифри і цифри відрізняються в Омбудсмана, в Мінсоцу, і так далі. Тому...

ФЕДИНА С.Р. Я дозволю собі тільки один малесенький коментар. Зараз маю ситуацію, коли дитину, яку вилучили в сиротинець, забувають навіть годувати. В Німеччині, біля Лейпцигу.

СУШКО П.М. Служби, служби без повноважень, от що забув сказати. служби НСССУ, які мали поїхати за кордон і там зробити моніторинг, в них немає повноважень, вони без закону працюють. Вони створені постановою Кабміну поза законом.

БІЛОЗІР Л.М. Дивіться, я почну з того, чому ми. Колеги, Лариса Білозір, також як і колеги мої, пані Євгенія, член Парламентської асамблеї Ради Європи. Дивіться, що стосується ПАРЄ і що ми зробили в ПАРЄ – це доповіді по дітях. Ну, якщо ми дивимось по доповіді, попри супротив німців і швейцарців, нам вдалось провести правку, її готував пан Сушко, я її там відстоювала, тому що це було в нашому комітеті, і от, наприклад, там Ален Фіде був дуже проти, але саме та правка визначала, що наші органи опіки мають мати згідно, бо вони керуються Гаазькою конвенцією і статтею 5, а треба керуватись статтею 6, що не їхні суди визначають, а вони мають радитись з нашими органами опіки, і має бути ... *(нерозбірливо)*, бо його немає, вони вилучають дітей, вони, що хочуть, те й роблять. Дуже часто справедливо вилучають дітей. Тому що у нас інша культура відношення до дітей, мама може прикрикнути, може десь шльопнути, вдарити, там це не проходить, там дитину трогати не можна, там треба на неї дмухати. Наші батьки не підготовлені, знервовані, як ви кажете. Ті самі вихователі, супроводжуючі, вони перегоріли. Та сама жінка одна там. І я вам хочу сказати, що ми це виписали. Можливо пані Євгенія, вона має більше там керівні посади, вона і в бюро, і в президентському комітеті, і можливо ми можемо

зробити такий supervision, що зроблено. Тобто є рекомендація ПАРС, але вона рекомендація. І це нам би допомогло, скажімо так, все ж таки подивитися, де вони нас почули. Бо буває так, вилучили дитину, а в нього є бабуся в Україні і є батько в Україні, а вони вилучили і вважають ніби їх немає. Тобто вони не комунікують з нашими органами опіки і вони вважають, що дитина одна і в сиротинець, і його прямо всиновлюють, коли тут є ціла родина.

СУСЛОВА І.М. Ні-ні, не всиновлюють. Ви знаєте про такі випадки усиновлення?

БІЛОЗІР Л.М. В Італії, так.

СУСЛОВА І.М. Усиновлення немає. Я не знаю жодного випадку усиновлення.

БІЛОЗІР Л.М. Під опіку беруть там.

СУСЛОВА І.М. Опіка і усиновлення – це про різні речі. Будь ласка, не треба.

БІЛОЗІР Л.М. Окей. А потім ми кажемо, що ми втратили контроль.

Це перше питання. Тут нам треба використати, ми її провели ледве-ледве і нам цю статтю треба використати та зробити цей моніторинг, що зробив уряд. І навіть запит можемо.

Далі. Ми говоримо, що немає спроможності. Ми говоримо про те, що Мінсоц повинен те, те, те. 250 людей, вони займаються всім. У нас соціальна держава. На них все. І йде скорочення, це дуже популярно. Ми говоримо про наші консульства, так їх там 5 людей. У нас постпредство 6 людей, пані Євгеніє. І ми хочемо, щоб вони все робили. Тобто ми зробили нашу систему, інституційно ми не спроможні: ні Мінсоц не спроможний, ні Служба у справах дітей, ні Національна сервісна служба. Ми їх всі поскорочували, вони навіть не спроможні підзаконку. Не те, що вони погані там, у них людей немає. Ти заходиш у міністерство, вони вже йдуть назавжди. Тобто виходить, каже: "Я вас проведу, але я вже йду звідти". Розумієте? І ми маємо таку ситуацію, що навіть підзаконка по 2-3 роки не готується. По цьому закону,

тобто це треба виявити волю, це 7087, і все ж таки створити цю вертикаль, створити цей ЦОВВ. Діти – це наше майбутнє. І тут ми бачимо, що ми неспроможні. Ми хочемо, але що б ми не задумали, немає спроможності у цих інституцій. Це дуже важливо.

І, мабуть, що ще я хотіла сказати? Про консульські служби сказали, ПАРЄ, неспроможність.

І останнє, що я хотіла сказати, пані Ірино, я погоджуюся, моніторинги треба робити, дивитися. А ви зробили моніторинги, куди зараз всиновлюють дітей? Тобто, правильно, є порушення, але давайте ми зробимо моніторинг, куди всиновили, повертають дітей в СЖО, в складні життєві обставини. Я як поїхала, та їм в тисячу разів було краще в тій інституції.

Тобто зараз команда, зараз розпихують дітей, якби така команда, дуже багато опікунів, є опікуни чоловіки, такого раніше ніколи не було, через те, що ми проголосували... Але ж ми правильно зробили, щоб усиновителі, опікуни не мобілізувалися. Правильно? А я бачила, я вам розкажу, я бачила таке: стоїть мама, 6 місяців дитині, дитина два, і вони беруть хвору дитину ще, щоб їх було троє. І видно, що ця дитина їм взагалі не потрібна. Але це питання моральне. Знаєте, це не можна виправити. І видно, що вони під опіку візьмуть, а потім віддадуть. Так от, наш дитячий будинок тульчинський, тільки дві дитини усиновили. Всіх решта 13 дітей повернули в сім'ї, в дуже складні умови, треба там теж перевірити і вимагати в громад, щоб вони дивилися...

КРАВЧУК Є.М. Будь ласка, просто у нас ще окрема тема саме на території України громад. Там буде окрема презентація, просто щоб ми зараз не все.

Перш ніж я передам слово Мінсоцу і Державній службі, ще Павло Миколайович.

Я єдине відреагую, бо Лариса до мене апелювала. В Раді Європи і, до речі, тут десь, можливо, зайде ще Генеральний секретар Ради Європи на зустріч, є насправді, можливо, Мінсоц і прокоментує, є такий координаційний

комітет, бо ми депутати, ми не відповідаємо за рішення саме урядів. Ми можемо робити так само, як тут ми робимо, парламентський контроль та ми можемо запитувати в Кабінету Міністрів і так далі, але є цей Координаційний комітет, можливо пані Ірина розкаже про його роботу, бо це питання насправді до нього. Це якраз і є ця взаємодія між країнами.

СУШКО П.М. Дякую, Євгеніє Михайлівно.

Просто намагаюсь виправляти або підказувати і уточняти деякі питання. Пані Лариса все правильно сказала (дякую!), єдине уточнення, що дійсно Мінсоц можна ругати скільки завгодно, але ж якщо там маленька купа людей, і ветеранська політика, і люди з інвалідністю, і пенсіонери, і діти, тому саме тому ТСК пропонувала і Верховна Рада проголосувала, створивши Держдіти, саме відокремили від Мінсоцу, під Кабміном. Але, на жаль, закон був заблокований, і Держдіти створені і вони створені також без повноважень постановою Кабінету Міністрів всупереч Конституції України, яка каже, що в нас законами України створюється центральний орган виконавчої влади. Тобто Держдіти є, повноважень немає. Все.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Пані Ірино, будь ласка.

Але давайте так, я розумію, що емоцій багато, то ми всі в кращих інтересах українських дітей, і зрештою, я думаю, в нас мета одна.

Дякую.

_____. Дякую, пані Євгеніє.

Шановні колеги, колежанки. Насправді та ситуація, яку пані Ірина окреслила, звісно вона погана, і ми також залучаємо Офіс Уповноваженого до моніторингових візитів, які відбуваються. Хотіла прокоментувати стосовно повернення. Як ми чули від пані Ірини, дійсно, більше половини дітей вже повернуто в Україну, зокрема останнє повернення стосовно Туреччини, це 143 дитини, які повернулись в Україну. Для нас дійсно комунікація з міжнародними партнерами і для того, щоб ми мали доступ до дітей і мали

змогу повертати дітей в Україну, важливо дуже показати і забезпечити впровадження процесу щодо повернення, щодо забезпечення найкращих інтересів дітей.

Для цього, як пані Ірина також зазначила, ми внесли зміни в Постанову 546, де зокрема ми впровадили індивідуальну оцінку потреб, яка зараз відбувається під час моніторингових візитів. Так само ми забезпечуємо повернення в сімейні форми виховання, і насправді зараз в Україні є спроможність дітей приймати в сімейні форми виховання.

Для нас в комунікації з міжнародними партнерами, зокрема з урядами інших країн, ці дві зміни були ключовими, і вони показали дійсно прогрес навіть в спілкуванні щодо доступу до дітей, щодо моніторингових візитів, які ми зараз впроваджуємо, щоб ми спільно, як це було зроблено в Польщі, наприклад, спільно з урядом Польщі, із залученням соціальних працівників, із залученням представництва ЮНІСЕФ впроваджували і робили оцінку потреб. На базі цієї індивідуальної оцінки потреб потім приймаються рішення щодо забезпечення найкращих інтересів кожної дитини і щодо повернення цієї дитини в Україну.

Можливо я також передам слово Василю та Петру стосовно Консультаційної групи також при Раді Європи. Для нас дійсно це важливий крок. Ця група була сформована Рейк'явіцькою декларацією в травні 2023 року і вона була здійснена дійсно для того, щоб налагодити на технічному рівні комунікацію з іншими представниками захисту прав дітей в інших країнах. Зокрема там підіймаються питання щодо опікунства, щодо надання психологічної допомоги, щодо освіти. А загалом всі питання, які у нас виникають, представлені всі країни і зокрема ті країни, до яких евакуйовані діти. Але також там підіймаються питання не лише дітей, які перебувають в інституційних закладах, але також батьківських дітей, які зараз перебувають в цих країнах.

СУШКО П.М. ... *(не чути)*

_____. З угодами. Ми направили цей проект угоди на МЗС. Він був переданий кожній країні, де перебувають діти. З країнами ЄС, позиція Європейської комісії, що ці питання врегульовані, вони не можуть окремо підписувати, окремо кожна країна не може підписувати в межах цього питання окрему угоду.

СУШКО П.М. 144 дитини повернули з Туреччини. А куди їх повернули, в які форми?

_____. Зараз вони проходять...

СУШКО П.М. І тоді скажіть, куди повернули? А чому тоді, Мінсоц, не повернули, чому з Туреччини повернули, чому з Румунії не повернули, а завернули дітей назад?

КРАВЧУК Є.М. Бо Туреччина не є країною Євросоюзу, я так розумію.

_____. Я прошу пана Петра також додати.

СУШКО П.М. Зачекайте. Конкретно Міністерство соціальної політики не дозволило повернути дітей з Румунії, а з Туреччини дозволили. Чому там не дозволили?

_____. Міністерство соціальної політики не повертає дітей. Повернення дітей відбувається відповідно до Постанови 546. Області подають документи на Національну сервісну службу, яка надає дозвіл.

СУШКО П.М. Добре. Все. Ми почули. Дякую. Нехай це залишиться у протоколі.

_____. Стосовно Туреччини, там було питання, яке підпадало під Постанову 546 щодо припинення фінансування та продовження належних умов перебування цих дітей. Відповідно до документів, які були надані Національній соціальній сервісній службі, було прийнято рішення про повернення дітей.

_____. Адміністрував приватний фонд. Закінчився договір оренди. Якщо б ми не вивезли дітей, їх би просто вигнали. Тому у нас не було виходу. І 546 Постанова якраз все це закладає і передбачає.

Це було виконано на доручення Прем'єр-міністра, тому що міжнародні партнери, які фінансують перебування наших дітей за кордоном, говорять про те, що, колеги, ви прагнете до Євросоюзу, ви готуєте законодавство, у вас іде перемовний процес, ви зобов'язані провести реформу деінституалізації. У рамках проведення цієї реформи ви можете повертати дітей тільки у сімейні форми. Але ви не можете просто взяти незрозумілих людей, дітей і просто взяти і повернути.

СУШКО П.М. Будь ласка, уточнюйте, хто конкретно каже. Бо це неправда. Це наші, саме Мінсоц виставив таку вимогу: повернення дітей у сімейні форми. Саме з нашого боку, з українського боку, було звернення до урядів європейських країн, публічно це було, з Мінсоц, на різних майданчиках. Європейці такого нам не казали. Це саме наші органи про це сказали. А якщо казали, то скажіть, де це передбачено.

_____. У нас створена технічна група по Польщі, оскільки у Польщі перебувала найбільша кількість дітей. Фінансує перебування наших дітей у Польщі польський уряд, Єврокомісія і Сполучені Штати Америки. Представники Єврокомісії на технічній групі по Польщі, де обговорюється питання дітей, які перебувають в інституційних закладах, підняли питання щодо того, що діти мають бути повернуті у відповідності до процедур, які діють на території Європейського Союзу. А це означає, що має бути здійснена індивідуальна оцінка потреб, після того вони можуть повертатися виключно в сімейні форми виховання, бо Україна взяла на себе такі зобов'язання, рухаючись до Європейського Союзу.

(Шум у залі)

СУШКО П.М. ... сто сімей закривається, то куди ми повернемо дітей і коли? Ну, логічне запитання, шановні члени комітету, якщо щороку становиться менше сімей. Їх немає куди повертати. То куди...

КРАВЧУК Є.М. ... *(не чути)* Після цього закриваємо саме цю дискусію, бо там є ще дві презентації.

_____. Дякую. Пані Євгеніє, дякую, шановні присутні, і за запитання, і цю проблематику, яка поставлена.

Тут я би розмежував це питання на дві складові. Перша складова – це коли ми говоримо про повернення дітей, які в інституційних закладах за кордоном. Друга складова, це яку підняла пані Софія правильно, це повернення дітей, які відібрані у наших батьків за кордоном. Так? Тому що тут різний правовий статус і різні механізми.

Коли ми говоримо про повернення дітей, які знаходяться в інституційних закладах за кордоном, рішення про повернення приймає відповідна обласна військова адміністрація на підставі оцінки потреб у дитини, на підставі того, що вони знають, куди повертають цю дитину. Зараз ми повертаємо дітей в сімейні форми або повертаємо дітей, наприклад, на навчання в професійно-технічні заклади освіти або заклади вищої освіти.

На підставі пакету документів, які надходять до нас, ми перевіряємо, перше, безпечність повернення дитини в регіон. І отут Румунія – яскравий приклад. Ці документи зайшли тоді, коли в Ізмаїл кожен день прилітали "шахеда", і повертати дітей в Ізмаїл, тобто коли ми бачимо, що робиться там, це перше. ...*(нерозбірливо)* не в тому. Директор закладу без погодження з нами, з ОВА, взяв дітей, майже погрузив в автобус, написав румунському уряду: ми їдемо в Україну, бо нам тут щось не подобається. Коли ми це питання підняли і на Коордштабі, і коли виступала ОВА, ситуацію ми з румунською стороною врегулювали, і діти перебувають зараз в хороших умовах, і Петро Миколайович був членом комісії, яка їздила і перевіряла умови перебування (я ж так і сказав), яка перевіряла умови перебування дітей і з результатами звіту, який підготовлений народними депутатами спільно з контрольною групою, порушень прав дитини, в принципі, в Румунії не зафіксовано.

Тепер, пані Софіє, по вашому питанню. Якщо ми десь, скажемо так, вам не відповіли, тобто я підніму, але ми не на всі запити відповідаємо.

І тут пані Лариса дуже правильно підмітила, тому що, дивіться, саме сьогодні у нас майже 450 кейсів, які ми працюємо по дітях за кордоном батьківських. Цим у мене займається відділ, в якому 4 людини, по факту там 2 зараз, тому що це треба людей з ідеальною англійською, це треба людей, які відповідно кожен день, 24/7, комунікують, тому що в нас не тільки Європейський Союз. В нас, наприклад, може В'єтнам подзвонити, вони ж по своєму часу дзвонять, що в нас третя ночі чи четверта ранку, тобто для них немає значення. Тому перше питання. У нас до реформи державної служби було в штаті 1250 людей, зараз 230, чергова хвиля скорочення. Але ми справляємось, але дивіться, за рік ми повернули 88 дітей батьківських, які були відібрані, ми за рік повернули 88 дітей. *(Шум у залі)*

Ну, дивіться, батькам, як правило, вони не повертають. Ми беремо дідуся-бабусю, даємо їм право опіки в Україні, і ця країна визнає, дідусь-бабуся іде і забирає. Ні, про правки ...*(нерозбірливо)* скаже, як вони працюють, бо вона працює ще ефективніше. Тому зараз ще в нас залишається, дійсно. У нас з 256 кейсів ...*(нерозбірливо)*, 88 ми повернули. По інших працюємо, але ми не маємо впливу, щоб...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. ...скільки в Україні, скільки там?

_____. Ну дивіться, вони переїжджають в іншу країну. Якщо треба буде, дану статистику я дам, бо ми до цього питання ще не готувалися, воно виникло експромтом. Тому, якщо потрібно, це теж ми можемо окремо проговорити.

Тому по цьому. Тут основна проблема, ми працюємо по Європейській конвенції про юрисдикцію. Ми направляємо запит цій державі, але ні в конвенції, ні у відомчих актах іноземних держав немає строку, коли вони повинні нам дати відповідь. Ми просимо їх по телефону, нагадуємо емейлами і так далі. Є країни, з якими в принципі у нас комунікація, там з Чехією тиждень-два, і ми питання вирішили. Є країни, з якими у нас там три місяці і так далі.

І коротенька ремарка, бо часу немає, по роботі, яка була зроблена і пані Євгенією, і пані Ларисою, і Павлом Миколайовичем по нашій правці. Тобто, пам'ятаєте, резолюція перша, яка була прийнята у нас в січні ПАРЄ. Що зараз? Цією резолюцією ми сказали, що наші діти не є біженцями, а це ключове. Тому що якщо їм дадуть статус біженця, ми Україна, не маємо доступу взагалі до них. І ця правка зараз спрацювала, я не буду казати, по якій країні, щоб зараз це не вийшло в паблік, але нам вчора вже одна країна прислала, було 30 справ в суді про присвоєння статусу біженця. Вони сказали: от є ваш лист, є у нас резолюція ПАРЄ, і ми визнаємо, що ваші діти не є біженцями...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. ... *(не чути)*

_____. Ну, я поки що не можу казати, тому що ми зараз хочемо повернути цих дітей, щоб воно зараз не вийшло в паблік. І відповідно зараз, тобто у нас є рішення судів, які сказали, що до закінчення тимчасового захисту питання про біженців навіть не буде розглядатися. Тому це спільна робота, яка була проведена нами. Це коротко.

І ще пан Петро.

ФЕДИНА С.Р. А ви бачили, щоб юристи за кордоном реально дітей переводили в біженців?

_____. Скажемо так, це не юристи, а позиція деяких міжнародних організацій, які радять цю неправильну практику. Але тоді ми як держава взагалі не зможемо...

КРАВЧУК Є.М. Я не знаю, "гаряча лінія", куди вони всі дзвонять? До Омбудсмана, я розумію, в соцслужби.

Колеги, у нас ще...

В'ЯТРОВИЧ В.М. Можна два слова?

КРАВЧУК Є.М. Можна. І потім Держдіти.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Я дуже коротко. Як колишній керівник центрального органу виконавчої влади, а тепер представник законодавчої гілки влади, я можу поділитися досвідом. Коли бракує ресурсу, грошей, людей – піднімайте

це питання публічно, тисніть на законодавчу гілку влади, вимагайте збільшення бюджетів, вимагайте збільшення штатів. Я цього не чую. (*Шум у залі*)

Мені байдуже. Міністр, заступник міністра, мені байдуже. Ще раз, як представник законодавчої гілки влади я не бачу від виконавчої гілки влади вимоги до мене як до депутата – збільшуйте нам штат, збільшуйте нам ресурси. От щойно ми ухвалювали бюджет. Де була активність представників виконавчої гілки влади, що ми не можемо працювати, ми не можемо виконувати свої функції, тому що нам бракує? Кому сказали? До нас на комітет ніхто не звертався з тим, що нам треба збільшити. Ніхто.

_____. Пане Володимире, дякую.

(*Загальна дискусія*)

В'ЯТРОВИЧ В.М. Якщо немає ініціативи від виконавчої гілки влади, ми не можемо це зробити. А від виконавчої гілки влади повне мовчання. Чому? Вибачте, але є підозра, що вам так зручно. Тому що завжди можете сказати, що у нас немає людей, у нас немає грошей, що від нас вимагаєте?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. І повноважень.

КРАВЧУК Є.М. Ні, повноваження якраз є.

Пане ... (*нерозбірливо*)

_____. Добрий день, колеги!

Я дуже дякую народним депутатам, дякую Офісу Омбудсмана, що ви знайшли час і підняли таке... (*не чути*) Софії, що ви надали нам дійсно звернення. Там питання, що ми не приєднанні до конвенції, ми передали на Нацсоцслужбу і вона найближчим часом вам надасть відповідь, тому що... немає ще в конвенції прописані. Там є відповідно законодавство, ми не маємо права...

ФЕДИНА С.Р. ... (*не чути*)

_____. Так. На жаль.

(*Загальна дискусія*)

_____ . Так. Давайте напряду. Так, ми на сьогодні опрацювали дані, вже з МЗС працюємо. І майже на всіх сторінках МЗС консульських установ вже чітко є написано, куди дзвонити відібранні отак дітей у батьків. Ми сьогодні також опрацюємо з ними дані, що не потрібно робити батькам в тих країнах, тому що не всі батьки знають законодавство, яке потрібно дотримуватися в тих країнах, куди вони виїхали. А виїжджали вони під час війни з різними супроводжуючими. Тобто ми розуміємо, що інші держави їх не визнають законними представниками.

На сьогодні нам вдалося, ми тільки недавно сформовані, скажімо, пів року, в травні ми запрацювали. На сьогодні у нас більше 45 людей на роботі, це не дуже багато, але як для центрального органу ми сформували потужну команду і налагодили, головне, взаємодію з всіма органами і службами, які працюють в областях.

На сьогодні, щоб ви розуміли, в областях є близько 500 вакансій на рівні районних державних адміністрацій Служби у справах дітей і на рівні областей. Це колосальна кількість людей, які не працюють, тому що посади вакантні. Але ми зараз працюємо над тим, щоб ми могли забезпечити належний добір кадрів і щодо збільшення фінансування. Дякую нардепам, що підняли це питання. І ми вийдемо на комунікацію, але трошки пізніше, коли вже будемо готові і відпрацюються всі ті повноваження, які нам потрібні для того, щоб це зробити.

За останні пів року нами спільно з донорами і спільно з організаціями більше 200 дітей було влаштовано в сім'ї з будинків дитини, там де є маленькі діти. На сьогодні ми зробили чіткий графік моніторингів, а ми можемо тільки робити оцінку потреб в будинках дитини, а також уже пропрацювали нашою командою в чотирьох державах, де нами чітко зроблені оцінки потреб, в Польщі, в Італії, в Туреччині і зараз готуємо візит до Австрії.

На сьогодні діти з Туреччини – 138 дітей, було 144, але вже чотири дитинки забрали в сім'ї після повернення в Україну. Фонд Шостака повідомив,

що з 1 грудня фінансування не буде. Було прийнято рішення повертати дітей в безпечну зону на Закарпаття, знайшли заклад. Координаційний центр з розвитку і підтримки сімейних форм виховання, пані Ірина Тулякова очолює цей процес у плані написання реінтеграційної програми. Була зроблена програма. З ними працюють психологи, педагоги, арттерапевти. Тобто з усіх сторін з дітьми працюють, щоб вони були підготовлені до сімей. І ці 140 дітей протягом 3 місяців всі будуть в сім'ях або у формах, наближених до сімейних.

На сьогодні для повернення з-за кордону більше 250 заявок є опрацьованих, направлено на контакт батьків з тими дітьми, які за кордоном. І ми максимально швидко зараз працюємо з тим. Міністерство соціалітики дає роз'яснення до 546 Постанови, і всі питання повернення дітей будуть розблоковані, що стосується сімейних форм. Тому що ми ще маємо враховувати, що є зони небезпечні, де ми не можемо повернути дітей, тому що постійні обстріли і ми не можемо наражати їх на ризик, тому що діти за кордоном тоді виявляться в кращих умовах, ніж в Україні.

Тут плюс до того, що є ще субвенція з державного бюджету і буде закуплено до кінця року, ми теж приймаємо в цьому участь, щодо 85 будинків для ДБСТ, це теж дуже позитивно вплине на те, щоб довлаштувати тих дітей, які є за кордоном. Але ми розуміємо, що там є діти, які не повернуться, тому що є діти третього, четвертого профілю захворювань і вони не зможуть повернутися, їм краще бути там.

За підсумками візиту в Польщу, приїхала керівник ЮНІСЕФ Польщі до України, зустрічалася з міністром соціальної політики. І ми вже чітко вам можемо надати, за підсумками візиту, перелік всіх дітей з їхніми нозологіями. Ми сформуваємо, що потрібно покращити польській стороні для того, щоб вони більше надали послуг нашим дітям, які залишаться там на довший термін, поки ми здорових дітей будемо влаштовувати в сім'ї. Там майже всі діти мають відповідне захворювання і з ними треба працювати. Всі 700 дітей потребують роботи з психологами. Багато дітей мають інші захворювання, але

над цим ми працюємо. Я не буду розголошувати відповідні дані, але ми можемо окремо це обговорити.

Це щодо дітей і щодо нашої роботи. Можу більше проговорити, але, на жаль, нас не повідомили, щоб підготувати якусь статистику або аналітику за нашу роботу.

КРАВЧУК Є.М. Не переживайте, це не останній раз ми тут дискутуємо, явно ще будуть ці питання на комітеті.

_____. Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Колеги, у мене є пропозиція, у нас ще є дві теми, прохання об'єднати ці презентації і потім цю дискусію, я розумію, що це проблеми можуть бути різного характеру, але просто, бо всі ж якісь мають плани ще, окрім засідання, тому дві презентації підряд і спільне обговорення.

Дякую.

СУСЛОВА І.М. Дякую, пані Євгеніє.

Тільки дуже коротка ремарка до того, що сказала пані Лариса. Пані Ларисо, ми не можемо як Офіс Уповноваженого здійснювати візити до сімейних форм виховання, це треба розуміти, тому що це приватне життя і ми не маємо права в нього втручатись. Однак, якщо у вас є така інформація, будь ласка, ви можете повідомити нас або Національну соціальну сервісну службу. Національна соціальна сервісна служба має мандат і може перевіряти, здійснювати моніторингові візити. Плюс це питання Служби у справах дітей, як вони повертають цих дітей, чи вони роблять оцінку спроможності сім'ї на повернення дітей. Тобто це питання переважно локального рівня, які мали би вирішуватись. І якщо є бездіяльність або неналежне виконання своїх обов'язків, вони мають нести за це відповідальність. Але якщо ви нам дасте конкретну інформацію, ми звісно будемо реагувати.

Як зазначила пані головуюча, я продовжу. Колеги, я зараз хочу зупинитись на релокованих закладах. Це заклади інші, це заклади, які переміщені, але в межах України, із територій, які є небезпечними.

Загальний огляд. Станом на зараз в межах України релоковано 31 заклад, 661 дитина перебуває. Перелоковані з Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської областей. За релокації відповідають обласні військово-цивільні адміністрації, вони надають документи до Національної соціальної сервісної служби, Національна сервісна служба погоджує релокацію. Із ключових проблем, які ми вбачаємо після моніторингу релокованих закладів, це неналежна підготовка до повернення з тимчасового переміщення евакуації закладів з відповідальними органами. Що це означає? Коли військово-цивільна адміністрація подає на Національну сервісну службу документи щодо релокації, служби у справах дітей мають скомунікувати, військово-цивільні адміністрації мають скомунікувати щодо того, наприклад, з Запоріжжя заклад релокується в Івано-Франківськ, і вони мають забезпечити всі належні умови. Що таке належні умови? Це не тільки про проживання, ліжка та тумбочки або шафи, це в тому числі про освітній процес, про доступ до медичних послуг, це про оформлення, наприклад, ВПО, це про медичне забезпечення, підписання декларацій та про міжбюджетні трансфери, за рахунок яких можна годувати і одягати дітей і забезпечувати їх базові потреби. Так от, зараз я зупинюсь більш детально, але в цілому ми бачимо, що з цим усім існує величезна кількість порушень і ці порушення кояться не в Києві, а на рівні відсутності міжвідомчої координації, координації між регіонами. Неналежні умови перебування дітей у релокованих закладах, відсутність контролю служб у справах дітей первинного обліку. Наприклад, якщо дніпровські діти їдуть в Закарпаття, то Дніпро відправило їх в Закарпаття і забуло за них. І вони там собі живуть, на тому Закарпатті, поки хтось не з'ясує, що вони там живуть. А Закарпаття в свою чергу на наші запити, наприклад, надала відповідь Служба у справах дітей, що у них немає релокованих закладів.

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)* хтось допускає, ну хто за це відповідає... Є проблема...

СУСЛОВА І.М. Дивіться, регіональний рівень, я зазначила про це. Це питання цивільно-військових адміністрацій.

СУШКО П.М. Голова військової адміністрації також...

СУСЛОВА І.М. Це все зазначено. Дивіться, ось заклади, ми зараз пройдемося по закладах. Я говорю про системні проблеми.

СУШКО П.М. Можна уточнити, хто має координувати тоді?

СУСЛОВА І.М. Дивіться, між собою координацію здійснюють військово-цивільні адміністрації і служби у справах дітей.

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)*

СУСЛОВА І.М. Добре. Павле Миколайовичу, я перепрошую, головуючи надала слово для презентації. Дозвольте завершити і потім головуючи передасть слово і я, звісно, надам відповіді на всі ваші питання.

Зупинюся на окремих закладах. Оріхівський обласний соціально-психологічний центр, Івано-Франківська область. Ці діти спочатку були евакуйовані до Польщі, в Польщі відбулося об'єднання з іншим закладом і релоковані були до Івано-Франківської області. На момент здійснення моніторингового візиту, це відбувалося на другий чи третій день після повернення закладу на територію України, ми зафіксували, що відсутнє фінансування, керівник закладу отримує якісь кошти від когось із Запоріжжя на те, щоб харчувати дітей. Тобто немає системи жодної по харчуванню, не налагоджено освітній процес, дітей не ставлять на облік.

Служба у справах дітей Глумацького району Івано-Франківської області говорить після того, як ми завітали до них також з моніторинговим візитом після відвідування закладу, про те, що ну насправді ми хотіли їм листа написати. Замість того, щоб приїхати до дітей, допомогти організувати процес, забезпечити кадрами і сприяти тому, щоб не були порушені права дітей, вони сказали, що вони хотіли написати листа.

Відповідні подання були відправлені і на військово-цивільну адміністрацію Івано-Франківської області, і на військово-цивільну адміністрацію Запорізької області. Станом на зараз більшість дітей, якщо я не помиляюсь, колеги мене можуть поправити, скільки дітей передано до сімейних форм виховання, вони пройшли індивідуальну оцінку потреб, первинне знайомство. Частина дітей перебуває в сім'ях. І сюди долучили ще інших дітей з інших закладів, повернутих.

Сумський обласний спеціалізований будинок дитини. Тут би я хотіла зупинитися на двох. На жаль, ми про Шостку нічого не написали, але під час проведення наради з питань евакуації, на якій головує Ірина Верещук, було піднято питання евакуації з Сумської області дітей, які є статусні, або які перебувають в закладах інституційного догляду. Військово-цивільною адміністрацією було зазначено, що таких дітей немає. Однак ми знаємо точно про те, що в Шостці перебував ЦСПР і спеціалізований будинок дитини. На наше реагування запросили додаткову інформацію у Сум, Суми підтвердили, що такі є, однак сказали, що у нас зона евакуації 50 кілометрів, Шосткинський будинок дитини знаходиться 51 кілометр від лінії фронту, відповідно ми не будемо, типу, він не підпадає під критерії такого, що потребує евакуації. На той момент діти протягом 3 місяців перебували у підвальних приміщеннях, в укритті. Вони майже не виходили назовні у свої групи, у них не здійснювався навчальний процес, не були забезпечені базові потреби і так далі. Цю інформацію ми знаємо від людини, яка встановила контакт і намагалася під опіку забрати дитину, але ніяк не могла, тому що не могли належним чином передати документи і встановити контакт, тому що дитина постійно перебувала в укритті разом з іншими дітьми.

Станом на зараз Сумський обласний спеціалізований будинок дитини евакуйований на територію Волинської області. Варто зазначити, що по цих дітях, а там діти молодшого віку, по всіх цих дітях було проведено додатково

повністю медичне обстеження, медичне обстеження на базі Волинської обласної клінічної дитячої лікарні.

Так от діти, які мали чомусь до 3 років встановлені психіатричні діагнози, які потребували уточнення пізніше, переважна більшість цих діагнозів була скасована, скасовані діагнози. Ми розуміємо, що коли ми повертаємося, а чому діти народжуються, потрапляють в будинки дитини і отримують одразу таку величезну кількість діагнозів? І тут ми повертаємося до питання міждержавного усиновлення. Що тільки дитину з діагнозом можна передати під міждержавне усиновлення. Тут далі ми повертаємося до питання, а чому ж немає людей, стоїть така черга величезна на дітей, яких хочуть усиновити, а всі говорять, що дітей немає, всі ходять шукають дітей, всі один одному дзвонять. А тому що людина, яка заходить на сайт Мінсоцполітики, вона дивиться анкету, яку розміщують у Мінсоцполітики на підставі тієї інформації, яку надає Служба у справах дітей. І вони не бачать там дитину, в якій немає проблем зі здоров'ям, вони бачать там дитину, в якій в 3-річному віці або в 2-річному віці є 20-30 діагнозів або 12 діагнозів.

КРАВЧУК Є.М. Хто перепроверяє ці діагнози?

СУСЛОВА І.М. Ні, ніхто не перепроверяє ці діагнози. Максимум, хто може перепроверити, це та сама область, у межах якої знаходиться даний заклад. Колеги, тут немає конфлікту інтересів? І такі речі ми спостерігаємо постійно.

Більше того, ці колеги, які сьогодні запрошені на засідання комітету, з правозахисних дитячих організацій вам підтвердять, що ця ситуація відбувається роками, десятиліттями, нічого не змінюється. І тому це системна проблема, яка потребує рішення, і його треба шукати ззовні, а не всередині на рівні області.

СКРИПКА Т.В. Колеги, просто враховуючи, що я депутат саме з міста Суми і саме цей спеціалізований будинок. Насправді, приїжджала пані міністр соціальної політики навесні, потім приїжджала пані Тулякова вже влітку і

давали рекомендації обласній військовій адміністрації про те, що повинні евакуювати будинок дитини, а також геріатричний пансіонат, проте обласна військова адміністрація знехтувала цими всіма рекомендаціями, а вже тільки після того, коли влітку, вибачте, був прильот в геріатричний пансіонат, вони швидко шукали, куди евакуювати дітей. І пан Петро, я дякую вам за це. Це перше.

Друге. Після того, як відбулась евакуація, після того, як я дралась, вибачте, зі Службою обласною в справах дітей про те, що проводьте евакуацію, дайте мені діагнози, мені тоді абсолютно, ну знаєте, як, у нас всі діти з діагнозами, але на сьогоднішній день продовжується така тенденція, що, умовно кажучи, внегласно поступив наказ про те, що всі діти, які будуть виявлені або будуть вилучатись із сім'ї, які в складних життєвих обставинах, всіх влаштовувати в дитячий будинок. Дослівно: "ни о каком патронате и речи быть не может". Це Сумська область. Я просто, це я так, я не буду зараз, тому що це не, скажімо, інформація така, але просто таку тенденцію ми спостерігаємо по всіх областях для того, щоб зберігати будинки дітей, для того, щоб далі замовчувати і нав'язувати дітям встановлювати неправдиві діагнози, воно і по сьогодні, тому що будинок дитини повинен існувати, тому що ж ми повинні цю мережу зберегти!

Дякую. Вибачте.

СУСЛОВА І.М. Дякую, пані Тетяно.

У мене є порівняльна таблиця. Ми були присутні, оскільки ми займались навіть пошуком автокрісел для евакуації цих дітей і наполягали на їх евакуації, ми були присутні при тому, коли цих дітей евакуювали, я бачила цих дітей, і тому я дуже наполягала на тому, щоб Волинська область провела, оскільки діти тепер в межах Волинської області, щоб вони провели медичне обстеження. Я маю цю порівняльну таблицю і мені стало страшно, коли я побачила ці порівняння. І насправді така ...

КРАВЧУК Є.М. Давайте закінчимо з ...

СУСЛОВА І.М. Вибачте.

СУШКО П.М. Зараз просто була репліка, я теж тоді скажу репліку. Дивіться, з діагнозами це стара проблема, але якраз дітей тримають, виписують діагнози саме в лікарнях, щоб подовше тримати в лікарнях, щоб були підстави тримати в лікарнях, щоб не влаштовувати в будинки дитини.

СУСЛОВА І.М. Це окрема проблема. Діти перебували в лікарнях – це окрема проблема. А це проблема їх стабільних діагнозів. У них, наприклад, там серцево-судинні важкі захворювання, психіатричні розлади, і будь-який професійний дитячий психіатр вам скаже, що до 3-х років неможливо встановити дитячий діагноз психіатрії дитині до 3-х років, навіть РАС не встановлює до 3-х років, тому що це неможливо зробити, одним словом.

Рухаємося далі. "Обійми" – це прекрасний заклад, як ви бачите фотографії, релокований з Дніпра до місця Закарпаття. Під час проведення моніторингового візиту (міський заклад, місто Дніпропетровськ) моніторингом було зафіксовано: зубні щітки і все решта, ну, питання гігієни зрозуміло, дві кімнати, в двох кімнатах перебуває 21 дитина спільно із супроводжуючими особами аж у місті Ужгород, де немає комендантської години, діти проходять навчання онлайн. Все це відбувається в межах двох кімнат, оскільки тільки дві кімнати їм було виділено.

Але, до слова сказати, це школа, в цій школі є вільні кімнати, але дирекція школи сказала, що заклад не звертався для того, щоб надати додаткові кімнати. Заклад сказав, що, в принципі, дирекція школи не пропонувала нам додаткові кімнати. Можна було довго шукати винних. На фотографіях ви бачите дітей, у яких короста, запущена форма, у нас є всі відео і коментарі дітей і, в принципі, супроводжуючих осіб. У дітей були настільки пошкоджені руки, що вони навіть ложку тримати в руках не могли, їх в лікарнях відгодовували. Від корости, так. Всі діти повністю мали відповідну хворобу. Так, воно передається, інкубаційний період довгий, там 21 день.

Навіть супроводжуючі особи оскільки постійно здійснювали побут і перебували в межах...

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)*

СУСЛОВА І.М. Ні, це інституційний заклад. Це ЦСПР з міста Дніпра. Релокований.

(Шум у залі)

СУСЛОВА І.М. У нас притулків чотири. Це ЦСПР.

СУШКО П.М. Ні, ЦСПР – це центр соціальної підтримки дітей та сімей. Це вже реформа торкнулася, це вже не ЦСПР. Це вже реформований згідно реформи заклад. Правильно?

(Загальна дискусія)

СУШКО П.М. Це якраз те, що мало статися з ЦСПРами. Ось вам вже результат реформи.

КРАВЧУК Є.М. Колеги!

СУСЛОВА І.М. Так, дітям там погано по результатах моніторингового візиту.

СУШКО П.М. Правильно.

СУСЛОВА І.М. Колеги, колеги! Хочу повернути до дискусії нас. По результатах моніторингового візиту, діти пішли в школу отримувати офлайн освіти. Насправді все залежить від контролю служби за діяльністю закладу. Якщо служба не включена, якщо служба не підтримує контакт, якщо служба не виїжджає, ми бачимо результати, які ми бачимо – бездіяльність повна, у тому числі зі сторони закарпатської служби. Були відправлені подання, станом на зараз діти розселені, діти перебувають в нормальних умовах, вони проліковані, в них налагоджено харчування, але, знову ж таки, коштів місто Дніпро на цих дітей, їх утримання на території Ужгороду не надає. Дітей фінансує, мені здається, що навіть бюджетних коштів Закарпаття там немає, дітей фінансують за рахунок волонтерських коштів. Просто діти отак, відповідальність держави.

Наступний заклад. Тут про порушення, які ми проговорили, перепрошую. Рекомендації. Я би хотіла сказати ще за "Сонечко". Вибачте, ми сюди багато закладів не включили, в тому числі заклади, в яких ми фіксуємо сексуальне насильство вихованців, які самі стали жертвами сексуального насильства від інших вихованців у ранньому віці, в 9-10 років. І через те, потім проходить час і якась частина з них здійснює такі самі вчинки по відношенню до інших дітей. Це все предмет проведення розслідування, такі розслідування проводяться і знаходяться під контролем Офісу Генерального прокурора, пані Юлії Усенко, яка є керівницею департаменту. Тут є рекомендації, але про "Сонечко" запорізьке я би хотіла сказати.

У нас є запорізьке "Сонечко", це дитячий будинок, будинок дитини, який перебував в Запоріжжі, і потім було його релоковано у Львівську область. Перебували спочатку там 86 дітей, а потім трошки менше. 220. Станом на зараз скільки? 104 дитини. Станом на зараз перебуває 104 дитини. Щорічно Запорізька обласна рада витрачає на його утримання 76 мільйонів. 76 мільйонів, які залишаються в місті Запоріжжі разом з супроводжуючим персоналом, який відправлений, як воно називається, не відпустка? Ну, в простій. Персонал перебуває у простої, а діти, повністю всі 100 дітей, фінансуються з львівського обласного бюджету, тому що Запоріжжя не передало їм кошти. Питання. На що ідуть 76 мільйонів, які мали би виділятися на дітей? Це риторичне питання. Ми його вже ставили. Ми поставили це питання військово-цивільній адміністрації одній, іншій. Ми відправили до правоохоронних. Ми очікуємо, це тільки от звіт відправили, очікуємо відповіді на відповідний звіт.

Якщо говорити по рекомендаціях стосовно релокованих закладів, тут потрібно здійснити заходити контролю діяльності Мінсоцполітики в частині забезпечення прав дітей, які релоковані. Ми хочемо, щоб Міністерство соцполітики розробило, якщо військово-цивільні адміністрації станом на зараз не можуть між собою налагодити комунікацію, знайти, хто і за що

відповідальний, то напевно їм треба написати покрокову інструкцію, що вони мають робити, хто з ким має комунікувати, на якому етапі, як вони мають готуватися до того, коли діти релоковуються в їх область, що має робити область, на території якої первинний облік тих чи інших дітей.

Міністерству соціальної політики розробити та затвердити програму соціально-психологічної реабілітації дітей, зокрема тих, які перебувають в закладах інституційного догляду. Розробити зміни до постанови, якими деталізувати порядок дій кожного органу державної влади, дотичного до забезпечення захисту прав дитини, які перебувають в закладах інституційного догляду.

Не менш важливо, Нацсоцсервісна служба, забезпечити належною координацією діяльності органів місцевого самоврядування. Це має бути передбачено, і ми сподіваємося, що буде такий документ від Міністерства соцполітики. Посилити контроль за умовами проживання, отримання медичних та освітніх послуг і так далі. А для того, щоб посилити контроль, вони мають мати доступ, щоб мати доступ, треба внести зміни в постанову. Тут замкнуте коло. Очікуємо змін від уряду.

І наступне, остання категорія дітей, які перебувають в закладах, які не змінили місця свого розташування. Я тут спробую дуже коротко. Загалом, якщо ми говоримо про будь-яку, хто така дитина, яка перебуває в закладі інституційного догляду? Це така сама дитина, це маленька людина. Що нам потрібно як людям для того, щоб ми почувалися комфортно і безпечно? Нам потрібні гідні умови проживання, нормальне збалансоване харчування, забезпечення освітніми послугами у разі, якщо є потреба, право на життя та безпеку, медичне забезпечення, реабілітація в разі потреби, захист від усіх форм насильства та жорстокого поводження, піклування і, звісно, зростання в сімейному оточенні.

Бо може бути суперкласно в інституціях, але інституція ніколи не буде любити дитину, тому що вона неспроможна любити. Спроможна забезпечити

дещо з того, що було зазначено вище. Інституція як орган не може любити дитину.

(Загальна дискусія)

СУСЛОВА І.М. Колеги, і тут уявіть собі, що якщо якийсь право із тих, яке я щойно перелічила, порушується, що зробить доросла людина? Вона звернеться до відповідних органів, які спроможні захистити її права, вона подзвонить в поліцію, вона викличе "швидку допомогу". Що може зробити дитина батьківська, яка перебуває з батьками? Щось може зробити або може звернутися до батьків. Що може зробити дитина в інституціях? Майже нічого. А особливо...

СУШКО П.М. Вибачте, пані Ірино, почекайте. Вибачте, от я хочу просто уточнення як заступник голови комітету, якого запросили на це засідання. Коли ви говорите: що може зробити дитина? От за вашою логікою, моя дитина конкретно перебуває на навчанні в інституції, як ви кажете, якого вона не любить, інституція. Тобто він там страждає, за вашою логікою?

СУСЛОВА І.М. Дивіться, я не сказала, що...

СУШКО П.М. Так кажіть, тоді уточнюйте, будь ласка. Ви представник Омбудсмана і маєте забезпечити права всіх дітей. Всіх дітей, розумієте? А ви зараз порушуєте права мого сина...

СУСЛОВА І.М. Павле Миколайовичу, ми зараз говоримо про якість послуги. Якщо ви говорите про дитину вашу і наводите безпосередній приклад ваш, я хочу зазначити, що мій батько людина з інвалідністю І групи, повністю не бачучи. Коли я народилась, мені був один рік, і він втратив зір. 35 років він не бачить. Він не проживав в інституції, він не навчається шрифтом Брайля, він працював все життя. У мене в сім'ї перебувала дитина під опікою, в 14-річному віці її забрали з Чугуївського районного будинку дитини.

І я хочу зазначити, що ніколи інституція, тому що це...

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)* я конкретне питання...

СУСЛОВА І.М. ...це не об'єкт, це суб'єкт, не буде любити дитину.

Люди можуть любити. А інституція може...

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)*

СУСЛОВА І.М. Я не упереджена.

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)*

СУСЛОВА І.М. Послухайте, я не упереджена. Але я хочу зазначити, що якщо ми переходимо на особисте, то у кожної людини за цим столом є особиста історія і особистий досвід, і кожен може ділитися. І не потрібно маніпулювати, розумієте.

СУШКО П.М. Ми сюди прийшли на ваше запрошення...

Почекайте. Це не ваш брифінг. Це засідання комітету Верховної Ради.

СУСЛОВА І.М. Я доповідаю...

СУШКО П.М. Засідання комітету Верховної Ради. Послухайте. Я хочу поставити трошки крапку в цьому питанні. Це засідання комітету Верховної Ради, де я є заступником голови комітету. Я слухаю ці презентації кожного дня! Бачу це в фейсбуці.

Конкретна пропозиція, що робити з цим? І конкретно вам роблю зауваження просто, що ви не рівняйте всіх дітей і всі школи. Якщо дитина навчається в школі і у нього є батьки, то не треба одразу всіх порівнювати тут. Розумієте?

І ці 80 тисяч, які ви поставили, це теж маніпуляція.

СУСЛОВА І.М. Його ж батьки люблять? Чи його любить інституція?

КРАВЧУК Є.М. Продовжіть, будь ласка, презентацію.

СУСЛОВА І.М. Я доповідаю зараз на доручення головної на даному засіданні.

Львівський обласний... Комунальний заклад "Великолюбінський багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр". Про цей заклад багато хто чув. По факту проведення моніторингового візиту ми зафіксували сексуальне насильство, зараз відбувається розслідування на рівні правоохоронних органів. Правоохоронні органи здійснюють розслідування

стосовно сексуального насильства і фізичного насильства по відношенню до дітей. Тому розголошувати інформацію, хто що і до кого, на жаль, ми не можемо.

В тому числі було, окремих дітей було поміщено, в знак там незгоди з діями адміністрації або викладачів, використовувався такий метод покарання, як переміщення їх до психіатричних лікарень. На жаль, от, не на жаль, от на щастя, у цих дітей немає жодних діагнозів, які передбачали би бути госпіталізовані до психіатричної лікарні. По факту нашого приїзду до психіатричної лікарні нам не змогли надати жодної інформації про те, що ця дитина потребувала госпіталізації. Таких дітей є декілька. Вони перебувають в психіатричних лікарнях внаслідок покарання там протягом певного періоду часу. Зазвичай це раз в чотири, раз в п'ять місяців, не частіше.

Неналежне харчування, неналежним чином організований освітній процес і багато інших порушень, які були зафіксовані.

Інша школа, Новосільська спеціальна школа Тернопільської обласної ради, знаходиться в Тернопільській області. В даному закладі 95 дітей зареєстровано, але, на жаль, їх ніхто ніколи не бачив 95. Більше того, заклад передбачає, що там проходять навчання діти з особливими освітніми потребами та діти з інвалідністю, однак ми так і не побачили документів, які підтверджують те, що діти мають там перебувати. Там перебувають діти без будь-яких висновків ІРЦ, які свідчили би про те, що є потреби, індивідуальні освітні потреби.

Штучне наповнення закладу дітьми, і ми зафіксували прямо три сімейні групи, в яких перебувало в одній трое дітей, в іншій четверо, і це все підтверджено відповідними документами, документи яких не повертали батькам, у дітей не було особливих освітніх потреб, у дітей не було інвалідності, дітей прямо вилучили із сім'ї за участі Служби у справах дітей і голови, керівника ОТГ, це свідчення дітей, це свідчення їхніх батьків. Станом

на зараз діти повернуті після проведення моніторингового візиту, батькам віддали документи із закладу.

БІЛОЗІР Л.М. А СЖО? ... *(нерозбірливо)*

СУСЛОВА І.М. Дивіться, ми не маємо права сімейні форми взагалі відвідувати. Пані Ларисо, дивіться.

БІЛОЗІР Л.М. Якщо Служба їх вилучала, а тепер ...

СУСЛОВА І.М. Дивіться, ці діти, які перебувають в цих сім'ях, не мали статусу СЖО, це важливо зазначити. Тобто кожний окремий, тут не можна уніфікувати.

Я хочу ще зазначити про те, що, можливо, це не настільки важливо, як фізичне, сексуальне насильство, психологічне насильство, булінг і відсутність освітнього процесу в освітньому закладі, тому що діти в 4-му класі і в 10-му класі одночасно вивчали, що таке абзац, притому всьому, що я хочу ще раз наголосити про відсутність висновків ІРЦ про те, що в дітей є особливі освітні потреби і вони неспроможні сприймати інформацію належним чином.

Важливо також зазначити, що порушення права на приватність, зараз, одну секундочку, психіатрична лікарня, так само застосування психотропних препаратів, аміназин там застосовували.

Ось що я хотіла сказати з важливого, про гуманітарну допомогу. Певно, що гуманітарна допомога це не настільки важливо в контексті тих порушень, які є, але щоб ви розуміли цинізм ситуації в цьому закладі. Там є величезне приміщення, десь трошки менше цієї кімнати, воно забите гуманітарною допомогою, в тому числі новорічними подарунками іменними для дітей, які перебувають в закладі. І коли діти зайшли в те приміщення, де ми якраз здійснювали фото і відеофіксацію того, що ми зайшли, ми запитали, як звати дитину, він каже, що я Матвій, мені 7 років і тут стоїть подарунок, на якому написано Матвій, 6 років. А що ти в минулому році замовляв у Діда Мороза чи в Миколая? Він каже, що ми Діду Морозу писали листи і ось мені були спортивні штани і ще щось. Хлопчик один писав про байк. Тобто ми знайшли

подарунки, які в минулому році волонтери, депутати чи ще хтось привіз цим дітям, але вони, на жаль, не потрапили дітям.

Наступний заклад, притулок для служби у справах дітей Львівської обласної державної адміністрації. На момент здійснення моніторингу 28 дітей перебувало. З них частина, якщо я не помиляюсь, 16 дітей – це діти внутрішньо переміщені особи, релоковані із Запорізької області. Станом на зараз Запоріжжя підшукує їм сімейній формі виховання.

Неналежне харчування. Ви бачите фотографії. Нам сказали, що це меню по Клопотенку, але навіть не змогли дати відповідь на питання, що це за каша, яку вони пропонують дітям їсти. Ну, до слова, ми потрапили на обід, діти відмовилися їсти, суп взагалі ніхто не їм, він був повністю пісний. А кашу, да. Мені здається, що кожна дитина дитині рознь, але там повністю був пісний суп, якщо це нормальне харчування? Ну для когось, у кого дитина не споживає, це право вибору кожної дитини. Але дитина має право обирати, а не залишатися голодною у разі, якщо вона не згодна, не спроможна це їсти.

Важливо зазначити, що в даному закладі порушувалося право на приватність, використовувався ізолятор як метод покарання. У всіх кімнатах, де проживають і перебувають діти, були встановлені камери з відеоспостереженням і здійснювався постійний моніторинг. Діти здійснюють перевдягання і загалом проводять велику кількість часу у цих кімнатах, у тому числі в ізоляторі, де перебувають два ліжка, встановлені камери. Ну камери, у дитини немає спроможності і можливості вийти назовні.

СУШКО П.М. Державна адміністрація? Обласна державна адміністрація..?

СУСЛОВА І.М. Обласна рада. Так.

СУШКО П.М. Тут невірно написано.

(Загальна дискусія)

СУСЛОВА І.М. ССД курує. Служба у справах дітей, так.

(Загальна дискусія)

СУСЛОВА І.М. Да, це обласна рада.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. У вас... адміністрація. Помилка у вас.

(Загальна дискусія)

СУСЛОВА І.М. Станом на зараз? Станом на зараз по результатах моніторингового візиту розпочалася трансформація притулку...

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)* пройшли вже великолюбленський?

СУСЛОВА І.М. Так, він був перший.

СУШКО П.М. А чому, тоді питання, 2022 рік, 2023 рік, представники Уповноваженого перевіряли цей заклад, не було нічого, все було добре, а в 2024 році...

СУСЛОВА І.М. Там не було добре. Там також були зауваження.

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)* а вони були.

КРАВЧУК Є.М. У нас ще є, до речі, Національна поліція.

СУСЛОВА І.М. Дивіться, якщо ми говоримо про великолюбінський, варто сказати про те, що після проведення моніторингового візиту було створено робочу групу на рівні області. Робоча група на рівні області виїжджала туди з комісією. До складу цієї робочої групи входили профільні депутати обласної ради, керівники департаментів. Вони туди виїжджали, поверталися, проводили ще раз засідання, доповідала на цьому засіданні освітня інспекція, контролюючий орган, який здійснює, інспекція Міністерства освіти, яка здійснює контроль за налагодженням освітнього процесу. І вони зазначили про те, що рік тому, не рік, трошки менше, чи у грудні попереднього року, чи в січні цього року вони здійснювали інспекцію до великої кількості закладів освітніх у Львівську область і зафіксували велику кількість порушень, які там відбувалися.

По факту здійснення нашого моніторингового візиту, вони повернулися в департамент освіти і зафіксували те, що переважна більшість порушень і рекомендацій, які були ними надано, навіть не було передано до закладів

департаментом освіти. І вони це сказали під протокол на офіційній нараді, яка відбувалася.

(Загальна дискусія)

СУШКО П.М. Пані Ларисо, представники Омбудсмана перевіряли цей заклад у 2022 році, у 2023 році, робили фотографії, там приїжджали різні комісії і так далі, все було добре, таких проблем не було, а от через декілька місяців з'явилися отакі кричущі проблеми, коли не представники Омбудсмана виявили, а виявили інші організації (правильно?) і потім вже по факту приїхали.

СУСЛОВА І.М. Ми виїхали за зверненням з Києва.

СУШКО П.М. Так, звичайно, ви за зверненням виїхали. А до цього ви ж не бачили цього. Теж кажіть правду тоді.

СУСЛОВА І.М. Я вам не сказала неправду. Де я сказала неправду, Павле Миколайовичу?

Варто зазначити, що у нашій країні існує сьогодні 750 закладів інституційного догляду. Склад департаменту, який займається захистом прав дитини, а це не тільки заклади інституційного догляду, це діти, які перебувають у депортації, в евакуації, на окупованих територіях, яких евакуюють, освітній процес, медицина, спеціалізоване харчування для дітей з інвалідністю, діти з орфанними захворюваннями – у нас в штаті 19 людей (це для розуміння просто загальної інституційної спроможності) і 750 закладів. Я вважаю, що те, що ми робимо сьогодні, ми робимо...

КРАВЧУК Є.М. ...питання до місцевого...

СУСЛОВА І.М. Звичайно.

КРАВЧУК Є.М. Просто їх теж сьогодні немає.

СУСЛОВА І.М. Колеги, до слова, уже під завершення доходимо, умови в Одеському слідчому ізоляторі хороші реально. Ми були ще в одеському ЦСПРі, там гірші. Просто ми прибрали велику кількість слайдів, щоб не навантажувати.

СУШКО П.М. ... *(нерозбірливо)* СІЗО?

СУСЛОВА І.М. Ні, це якраз де перебувають неповнолітні, у яких є конфлікти з законом. Це по дітях, тому що 2 відсотки наших візитів саме до дітей...

СУШКО П.М. Тобто, виходить, Мін'юст зробив всі умови для дітей... А що ви посміхаєтесь? Вам смішно? Мені не смішно, наприклад, коли я бачу. А ви смієтесь. Що смішно, що я кнопку не можу включити чи що?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Вони між собою комунікують.

СУШКО П.М. Так ось, я кажу, що виходить так, ну, це теж певна маніпуляція: в СІЗО краще. Але дійсно, якщо ви кажете, що в СІЗО краще, то я скажу, що Мін'юст зробив все, щоб в СІЗО створити умови. А що зробив Мінсоц, щоб в таких притулках умови були хоча б такі самі, як в СІЗО, якщо вже так пішло?

СУСЛОВА І.М. Ми говоримо про заклади, в яких ми проводили моніторингові візити протягом цього року. Це заклади системи охорони здоров'я, соціальної політики, заклади освіти та заклади Міністерства юстиції.

Ми на цьому зупинялися сьогодні. Тому що Сумський будинок дитини – це якраз охорони здоров'я заклади.

І СІЗО. Це також місце, де перебувають діти. Тому не потрібно маніпуляцій. Констатація факту.

Ми вже якраз підходимо до завершення, Дмитре Валерійовичу. Дякую, що приїхали.

Ключові рекомендації після проведених моніторингових візитів закладів інституційного догляду. Всім.

Прем'єр-міністру України. Провести нараду під головуванням Прем'єр-міністра із залученням міністра соціальної політики, охорони здоров'я, міністра освіти, голови Національної сервісної служби, Державної служби у справах дітей щодо інституційного догляду та виховання, а також шляхів їх подальшого вирішення. Тому що поки Україна впроваджує реформу

деінституціалізації, ми маємо все одно говорити про те, що порушення прав дітей має зупинитись у тих закладах, де перебувають діти.

Офісу Генерального прокурора та Національній поліції України. Якщо сказати коротко, то взяти під особистий контроль всі злочини, які пов'язані, які скоюються на території інституційних закладів, взяти під особистий контроль результати доведення цих справ до конкретних вироків, доведення справ до суду як мінімум. Тому що станом на зараз із того, що ми бачимо, якщо починається розслідування на рівні району, то це розслідування просто приречене на те, що ніколи воно не дійде до суду.

Міністерству охорони здоров'я. Забезпечити здійснення заходів державного контролю за діяльністю дитячих відділень психіатричних закладів в частині надання послуг стаціонарного лікування, в тому числі провести аудит закладів охорони здоров'я в частині кількості осіб, які займають посади практичних, клінічних психологів, психотерапевтів, оскільки керівники інституційних закладів говорять, що діти потрапляють до психіатричних лікарень тільки через те, що не вистачає дитячих психіатрів у межах міста. Тобто і через те вони вимушені перебувати в психіатричних лікарнях від 3 днів до 2 тижнів, як я зазначила раніше. Провести аналіз встановлення діагнозів закладами охорони здоров'я дітям, які зараховані до будинків дитини. Це приклад Суми, про який ми щойно з пані Тетяною говорили.

Міністерству освіти і науки України. Забезпечити вжиття Державною службою якості освіти України заходів державного нагляду за діяльністю закладів освіти незалежно від форми, типу, форми власності підпорядкування до дітей, які зараховані на цілодобове перебування. Розглянути питання зміни механізму проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, тому що вона є застарілою станом на зараз. І наступне забезпечити проведення інституційного аудиту освітніх закладів, до яких на цілодобове перебування зараховані діти.

Міністерству соціальної політики України. Розробити та затвердити порядок дій у разі виявлення ознак фізичного, психологічного, економічного, сексуального насильства над дітьми, які зараховані до закладів інституційного догляду, розробити та затвердити нову форму акта індивідуальної оцінки потреб, внести зміни до постанови про припинення заходів державного нагляду, щоб поновити право на Нацсоцсервісної служби здійснювати моніторингові візити. Провести нагляд з надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Національній соціальній сервісній службі. Забезпечити здійснення державного нагляду за дотриманням прав дітей, які зараховані на цілодобове перебування, провести аналіз порушень вимог законодавства з питань соціальної підтримки, надання соцпослуг сім'ям з дітьми, які перебувають у статусі СЖО.

Державній службі у справах дітей. Забезпечити координацію надання соціальної підтримки та послуг сім'ям з дітьми, дітям, над якими встановлено опіку чи піклування, прийомним сім'ям, патронатним сім'ям, дитячим будинкам сімейного типу та усиновлювачам.

Провести аналіз за 2023-2024 роки влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання. Це те, на що сьогодні звертала увагу пані Лариса під час своїх ремарок.

Провести роботу щодо приведення особових справ дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у відповідність до вимог законодавства, тому що з цим є проблема у кожному закладі, ми просто вже про це окремо не говорили.

Хочу додатково зазначити, що за дорученням Уповноваженого наші моніторингові візити проводяться за участі Національної соціальної сервісної служби на наше запрошення. Вони не інформуються, в які заклади і куди ми взагалі їдемо, дізнаються по факту приїзду.

Національний офіс дії та молоді "ДійМО" – це випускники закладів інституційного догляду входять до цього офісу, вони залучені до наших візитів, дитячі психологи та фахівці соціальної роботи з партнерських громадських організацій, з якими підписано меморандум, але виключно ті, які займаються захистом прав дитини.

Презентація завершена. Дуже дякую.

СУШКО П.М. Можна питання задавати?

КРАВЧУК Є.М. Давайте так: зараз депутати висловляться, дадуть відповіді. Але у нас ще одне є питання, щоб ми вже підсумували разом із паном Лубінцем. Ви перший?

СУШКО П.М. Є і питання, і репліка.

КРАВЧУК Є.М. І питання задаємо.

СУШКО П.М. Дякую, пане Дмитре Валерійовичу, що долучилися.

Ми бачили весь жахливий цей стан справ і бачили ці умови. Це якраз результати псевдореформи, яка відбувається і буде, на жаль, відбуватися, коли ви замінили таблички, колишній ЦСПР, такі ж жахливі умови є.

Але у мене питання. Пане Петре, це ж ваш заклад був, ви там були заступником голови військової адміністрації, так?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Вже поїхав.

СУШКО П.М. А, вже поїхав? Бачите, зараз керівник Держдіти, він же очолював цей напрямок і чомусь допустив таке.

ДОБРОМІЛЬСЬКИЙ П.П. Пане Павле, я тут, я просто онлайн підключився.

СУШКО П.М. Це ваш заклад був вказаний, так?

ДОБРОМІЛЬСЬКИЙ П.П. Який саме?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. "Обійми", дніпровський, релокований.

СУШКО П.М. Де короста була там і так далі.

ДОБРОМІЛЬСЬКИЙ П.П. Ні-ні. Це заклад, який релокований з іншої області, це заклад не наш, це просто приміщення Закарпатської області, а заклад не наш.

СУШКО П.М. Ви не відповідали за тих дітей, які в Закарпатті знаходяться?

ДОБРОМІЛЬСЬКИЙ П.П. Ні, не відповідали за тих дітей, тому що вони релокувалися після того, як я вже поїхав. Це було виявлено через пів року, як я вже там не працював. Чому так супроводжуючі діяли, ми не знаємо. Але у нас завжди проблема із самими супроводжуваними з тих закладів, які релоковані. І за кордоном така ж ситуація. Нами, до речі, за підсумками візиту до Польщі, порушено на заклади Одеси спільно з Офісом Омбудсмана, які нам допомогли, це 3 кримінальні справи якраз по статті 357 частина перша, це недогляд за здоров'ям підопічних. Так що ми рухаємося в цьому плані.

СУШКО П.М. Просто є проблема, яка...

Далі. Що я хотів сказати? Дивіться, всі ці проблеми ми розглядали на Координаційному штабі, постійно розглядали на Координаційному штабі під головуванням Верещук Ірини. На жаль, коли ми слухаємо всі ці проблеми, ми і на комітеті ж їх розглядаємо, ми маємо щось зробити, а що ми можемо зробити? Ми ж цього не бачимо, нічого не знаємо. Якщо раніше хоча б знали щось, там на Коордштабі щось відбувалося, могли якось реагувати, то чомусь цей Коордштаб припинив роботу, хоча нам Ірина Верещук обіцяла на фракції, що він буде працювати і далі. Так, пані Євгеніє? Але, на жаль, депутатів вже не запрошують туди, і тому ми можемо тільки слухати, ось таких слайдів, з фейсбуку дізнаватися і так далі. Чому так, не знаю.

І до чого це я веду? Звучало багато критики і проблемних питань, але це на комітеті начебто в повітря. Я би хотів почути, конкретно ця ситуація, халатне відношення такої-то посадової особи, такої-то посадової особи довело до такого стану справ. Немає координації, хто за це має відповідати? Ну, цього ж не було. А хто має дати оцінку? Ми тоді маємо дати оцінку чи хто, чи як?

От, Дмитре Валерійовичу, якщо так погано все, просто по кожному хтось допустив якісь певні порушення або якісь пропозиції. Але, на жаль, ми цього не чули.

Я потім ще вам наприкінці скажу про цифру одну, дуже важливу, у нас була така палка дискусія. Але ось хотілося би чути: хто допускає і що робити, щоб такого не було? Бо це все ми постійно чуємо, слухаємо. А що ми бачимо в фейсбуці? Зустрілися, поговорили, фотки зробили всі, провели якусь нараду, Координаційний штаб чи ще щось, і наче все добре. І виходить так, що "в самурая немає мети, є тільки шлях", і ми просто йдемо по цьому шляху, і все.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Можна я коротко відреагую.

КРАВЧУК Є.М. Єдине, щоб я зрозуміла, у нас є обмеження по часу, по закінченню в 17:30 ми маємо, вірніше, ви підете на зустріч?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. В 17:30 до нас приїжджає Генеральний секретар Ради Європи.

Користуючись тим, що поки я тут, дуже коротко. Чому сама ідея була от вас сьогодні зібрати? Тому що, коли я в рамках своїх повноважень виявляю недоліки, виявляю, хто за це несе відповідальність, у мене реакція юридична – це подання на усунення порушених прав і рекомендація органам влади. Реакція – її немає.

Ви ж просто берете мою щорічну доповідь. Я дуже раджу шановним народним депутатам у тому числі мою щорічну доповідь перечитувати всю, вона достатньо об'ємна. От ви під час, після мого вступного слова ви сказали: "Так, а чого нас раніше не залучали?". Ну, я не маю права залучати народних депутатів. Це в першу чергу повинна бути ваша, за згодою. Але в щорічній доповіді за 2022 рік, за 2023 рік у тому числі ми описували це. Там є прямі рекомендації органам влади.

Найгірша ситуація, коли ми виявили, я навіть буду називати сьогодні області, Львівська область, я думаю, що ви бачили, Тернопільська область. Знаєте, що вони кажуть? Після того, як ми виявили, навіть відкрито

кримінальне провадження. Вони збирають свої наради внутрішні і кажуть: "Ну, там Лубінець щось виявив, але це не підтверджено. Треба нам зібрати нашу внутрішню комісію і перевірити його факти". Вдумайтесь! У мене навіть голова ОВА Тернопільської області при всіх зібрав і почав розмірковувати...
(Шум у залі)

КРАВЧУК Є.М. Голова ОВА – Негода.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Негода почав розмірковувати, що це за слово таке "вимога", чи Лубінець може від нас щось вимагати. Так, відкриваєш закон України...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. А Нацпол?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Проблема в тому, що на місці, те, що сказала Ірина Миколаївна, на місці, коли ці факти розслідує Національна поліція на місці, коли керівники на місці, коли департамент прикриває керівників закладів, коли вони приїжджають на місце зі своїми внутрішніми перевітками, вони спростовують всі наші результати. Кажуть, що не підтвердилося.

СУШКО П.М. Це є результатом невиконання ваших доручень, вимог і невиконання нашого звіту ТСК.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Невиконання моїх вимог. Ми навіть виписуємо адмінпротоколи, вони їх не лякають. За невиконання вимог Уповноваженого і представників передбачена адміністративна відповідальність. Вона нікого не лякає.

СУШКО П.М. Добре. Дмитре Валерійовичу, а от я вам так скажу, за звітом ТСК ми напрацювали закон. Закон прийнято Верховною Радою навіть з пропозиціями Президента. Цей закон мав би вирішити багато з цих проблем. Багато. І щодо відповідальності громад в тому числі. І у ваших повноваженнях також є, ви не сказали про це, право законодавчої ініціативи теж.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Ні, у мене немає такого права.

СУШКО П.М. Немає?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Ні.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Ні, немає.

СУШКО П.М. Просто коли ми бачимо, коли іде трансляції назовні, на публіку, тобто до кого оці всі звернення, що так погано, погано, погано? Ну люди подивилися, добре, погано. І на місцях нічого не робиться. А чому тут тоді на центральному рівні не проводиться така, з такими відповідальними, хто допускає...

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Пане Павле!

СУШКО П.М. В кожного ж є керівник свій, правильно?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Пане Павле, ще раз звертаю вашу увагу, що згідно своїх повноважень я пишу виключно подання і рекомендації і потім вимагаю в рамках своїх повноважень їх виконання. На жаль, органи влади їх не беруть в роботу.

Чому мною було прийнято рішення публічно показати в тому числі результати деяких моніторингових візитів? Тому що хоча б на це є сподівання, що вони почнуть реагувати.

Звертаю вашу увагу, я не дарма сказав цю цифру, тільки в цьому році ми здійснили більше ніж 600 моніторингових візитів тільки по напрямку захисту прав дітей. Я ж не виставляв всі 600 моніторингових візитів у публічність, виставив 3.

СУШКО П.М. Краще б виставляли.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Так а що краще? Ви ж потім до мене прийдете і скажете: "Дмитре Валерійовичу, так ви тільки на публічність працюєте".

СУШКО П.М. Ми звернули увагу, що тільки на спецшколи, на школи спеціальної освіти, де були діти, перебували не тільки з ООП, а й діти, які релоковані з інших областей, які з СЖО знаходяться, або мають педзапущеність.

До речі, тоді питання. Якщо немає обмежень повноважень, чому тоді ваш представник вимагає закриття, ліквідації закладу? Він має такі повноваження?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Ми ж з вами це обговорювали під час наших розмов, і я звернув вашу увагу, що, перше, у мене немає права вимагати закриття або не закриття, це в рамках рекомендацій. Це перше.

У моєму офіційному поданні по цьому закладу немає рекомендацій щодо закриття цього закладу.

СУШКО П.М. Але ми чули, ваш представник казав.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Ні. Мій представник, який був присутній під час цієї спеціально створеної комісії на рівні Львівської обласної ради, вислуховуючи пропозиції від депутатів Львівської обласної ради, там, до речі, один з депутатів запропонував, що давайте його закрити, на що представник сказав, що якщо це буде рішення ваше – закриття, то приймайте.

Але знову ж таки, ми з вами можемо дуже довго розмірковувати, чому відбувається така ситуація, поки ми не зробимо конкретні дії, як ви сказали правильно. Яка наша мета? Ми дуже довго будемо боротися з цими закладами, поки не зрозуміємо, що мета повинна бути – це забезпечення найкраще інтересів дітей, а не закладів. Коли ми приїжджаємо в заклад, коли ми бачимо, що виділяється 20 мільйонів гривень, а на дітей іде менше 10 відсотків, коли ми встановлюємо... Я не буду сьогодні називати там прізвищ керівників, ми направили подання до правоохоронних органів, відкриті кримінальні провадження, але вдумайтесь, в одному закладі ми знайшли так названих "мертвих душ", ну, це які працівники на папері, більше ніж 50. Це один заклад. Там взагалі їх працює. *(Шум у залі)*

Заробітну плату. І потім за один день, коли ми приїхали, встановили, написали, що дайте нам весь штатний розпис, на наступний день 50 працівників звільнились за власним бажанням. За один день! Я вам більше скажу, це є система, десь більше, десь менше, але це є система. Кошти направляються на підтримання злочинної системи, на дітей кошти не направляються.

СУШКО П.М. Ось в чому основна проблема. Я про це казав і хотів сказати в кінці, але поки ви тут, тоді скажу. Дивіться, от ми зараз дивились слайди, і там СІЗО було, і ЦСПРи були, і спеціальні школи були, різні інтернатні заклади, а на початку, на першому слайді, була цифра. Тобто ми обговорюємо проблеми всіх цих дітей, які вказані в цій цифрі. І там цифра – 80 тисяч дітей. Так я от вам скажу, що всіх цих дітей зараз отак от об'єднали, що начебто всі 80 тисяч дітей потребують деінституціалізації. А там в цій цифрі, це неправдива цифра, надана на комітет, тому що навіть вже від Мінсоцу в нас інша цифра взагалі є.

80 тисяч дітей не потребують деінституціалізації. Щоб ви розуміли, якби я не був батьком дитини з особливими освітніми потребами, я б теж може б і не звертав уваги і дуже легко маніпулювати, але я є батьком дитини і тому на своєму власному прикладі кажу, що ви в цю цифру включили і мого сина, який навчається просто в школі, а ночує вдома, а приходиться як учень просто. І виходить, коли він там "висить" і європейці чують, що в нас країна інтернатів, 80 тисяч дітей у нас знаходяться в інтернаті. Якби сказали правду, що в нас всього 5, і на цьому акцентували увагу, що в нас 5 тисяч дітей потребують деінституціалізації. От на 5 тисяч дітей дайте нам гроші, і ми створимо належні нормальні умови тоді. Отака от ситуація.

Тому дуже я прошу вас вивчити це питання. І ми окремо можемо з вами поспілкуватися стосовно цієї цифри.

КРАВЧУК Є.М. Павле Миколайовичу, я перепрошую. Є двоє людей, які давно, Ірина ще чекає з першої дискусії, а потім – вам. Але дуже прошу коротко, якщо ви хочете, щоб почули.

_____. Можна? Дякую, дорогі колеги.

У нас багато сьогодні було питань, які хотілось би прокоментувати, але почну з першого. Якщо ми говоримо про захист дітей, то, будь ласка, давайте говорити про захист дітей, а не інституцій. Коли ми говоримо про псевдореформу, давайте подивимося на Стратегію забезпечення права дитини

на зростання в сімейному оточенні. Ніяких показників КРІ або цілей, які стосуються закладів, не існує і існувати не може. Тому що ми маємо працювати не з тим, в якому закладі знаходиться дитина, а з дитиною і причиною, чому вона перебуває цілодобово в закладі без батьківського піклування.

Якщо говорити про цифри, то, звичайно, у нас є постійні виклики з цим. Але вже було зазначено, що цілодобово перебувають діти – 21 тисяча 147 дітей, із них МОН – 15 тисяч, МОЗ – тисяча 300, Мінсоц – 2 тисячі 969 і так далі. Ми ці цифри можемо надати для того, щоб всі між собою це узгодили. Що це означає? Це означає, що діти, в тому числі сюди включаються будинки дитини, сюди включаються ЦСПРи, сюди включаються заклади спеціальної освіти, але не спеціалізовані школи. Тобто ні військових ліцеїв тут немає, ні мистецьких.

Ні. В 21 тисячі.

СУШКО П.М. Пані Ірино, я вам дякую.

_____. Тут написано. Можна я, будь ласка, договорю? Будь ласочка, почекайте.

На цьому слайді, колеги, будь ласка, давайте говорити професійною мовою. На цьому слайді зазначені діти, в тому числі які навчаються в закладах освіти спеціалізованих, в тому числі у коледжах, тому що так було прийнято відповідно до постанови, Нацсоцсервісна служба збирає ці дані і вона їх дає. Ніяких маніпуляцій навколо деінституціалізації немає.

Тому що, коли ми говоримо про деінституціалізацію або забезпечення права дитини на зростання в сімейному оточенні, ми говоримо про те, що мають бути превентивні заходи, тобто підтримка сім'ї, і на це даються кошти для громад і областей в рамках реалізації реформи.

Ми говоримо про альтернативні сімейні форми виховання, їх насправді зараз зменшується, це правда. Немає тут ніяких маніпуляцій навколо того, що у нас стає більше сімейних форм, у нас їх стає менше. І якщо, наприклад,

депутати в тому числі могли би впливати на те, щоб збільшувати вартість або фінансування сімейних форм виховання, це дуже сильно покращило б зараз цю систему, в тому числі і на фінансування дітей, тому що зараз на дитину в сімейній формі виховання витрачається 213 гривень в день, я не думаю, що ми можемо за такі кошти реально забезпечувати всі їхні інтереси. І це стосується не тільки закладів. Тому що в закладах на противагу, наприклад, в будинках дитини, ви це все прекрасно знаєте, – від 51 тисячі до 71 тисячі гривень на місяць. І відповідно витрата цих коштів, це теж питання їхньої доцільності, і що ми можемо зробити як альтернативу.

Я хочу повернутися до того, що на даний момент в рамках реалізації стратегії і реформи деінституалізації, якщо ми говоримо про інституції, то інституційна форма виховання, вона шкодить дитині. І ми говоримо про те, що, наприклад, в будинках дитини потрібно перевірити, як сьогодні зазначали Суми, чи відповідають дійсності ці діагнози, чи ні, якщо не відповідають, це ж ненормально, що діти страждають через це і не потрапляють в родини. Так само, як і в спеціальних закладах освіти, які були тут представлені, я особисто відвідала не один десяток, напевно, шкіл спеціальних, які надають якісні освітні послуги, в яких є доведення, є взаємодія з батьками, але є заклади, які маніпулюють і нівелюють спеціальну освіту своїми корупційними діями і в тому числі порушенням прав дітей.

Ми маємо акцентувати свою увагу не на закладах, а на дітях, які перебувають в будь-якій формі інституційного догляду, і проводити моніторинг і аналіз, чому дитина перебуває незаконно, наприклад, в цьому закладі освіти, якщо вона не потребує, освітніх потреб у неї немає в цьому закладі перебувати. Відповідно, звичайно, що такі порушення треба враховувати і вирішувати.

Якщо говорити про вирішення всіх питань, які є, звичайно, що ми не можемо одномоментно, в одну секунду забезпечити всі права дітей, тим паче, що їх порушує постійно Російська Федерація, і наші діти весь час знаходяться

під бомбардуваннями. І тому питання навіть повернення, яке сьогодні звучало, воно теж сенситивне. Ми розуміємо, що ми не можемо сьогодні повернути всіх дітей до України і ми повертатимемо, по можливості влаштування в сімейні форми, але в тому числі через реінтеграційні програми, сьогодні згадували про дітей з Туреччини, яких повернулось, більше 100 дітей, відповідно вони не всі одночасно потрапили в родини, бо ці родини мають бути. Їх треба створити, зарекрутувати і не розпихати, ніхто по дітях установки не ставить розпихувати. Тому що якби ми не проводили аналіз взагалі того навіть, що дитині подобається сім'я чи не подобається, чи вона готова влаштовуватись в цю сімейну форму, то я би тоді могла би це підтвердити, а так зараз цей моніторинг здійснюється.

КРАВЧУК Є.М. Дякую. Прошу вже завершувати.

Якщо можна, пані, не бачу ваш ..

КЛОЧКО С.Л. Ключко Світлана, Всеукраїнське об'єднання «Право на сім'ю». Я дуже коротко. Але я спробую врешті-решт, знаєте, примирити всі сторони і всі аргументи ось якою тезою. Для того, щоб досягти якихось результатів в реформі, нам потрібно цю реформу систематизувати. Для того щоб систематизувати, ми маємо, по-перше, облікувати кожну дитину, потім проаналізувати, потім поставити діагноз і потім вживати якихось заходів, які будуть впливовими.

На сьогодні, на жаль, з 2018 року дістати будь-яку статистичну інформацію, яка стосується дітей, будь-яких, неможливо. З 2018 року Держстат не публікує інформацію по дітях. І я, до речі, чому ще про статистику. Всі кажуть, я розумію, що в держави зараз немає грошей для збільшення штату, але Україна має дуже потужні громадські організації, якщо будуть оприлюднені статистичні дані, громадські організації можуть підставити плече, проаналізувати, надати якусь допомогу з точки зору що робити, як робити і що буде ефективно. Бо ми так само маємо дуже великий досвід.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Колеги, я тоді в рамках нашого останнього цього блоку даю слово Павлу Миколайовичу.

БОГУЦЬКА Є.П. Я ще хотіла, Євгеніє Михайлівно. Я ще хотіла. Це Богуцька.

КРАВЧУК Є.М. Ви хотіли саме до цього блоку чи може?

БОГУЦЬКА Є.П. Я не знаю, чи в кінці чи зараз? Це стосується психіатричних діагнозів дітей.

КРАВЧУК Є.М. Давайте тоді зараз і останнє.

БОГУЦЬКА Є.П. Я дуже коротко. Я просто працювала лікарем-психіатром якраз в психіатричному відділенні, де періодично нам привозили дітей з дитячих будинків на лікування і на те, щоб вони просто, як кажуть, поправили здоров'я своє.

Так от я вам скажу, що практично всі діти дійсно приїжджали з діагнозами, як правило це затримка розвитку дитини, багато невротичних дітей там з логоневрозами і так далі були. Але більш за все ці діагнози супроводжували дітей саме тому, що вони виховувались в дитячому будинку, тому що там неналежне виховання. Там і годують погано дітей і займаються з дітьми погано, і діти постійно перебувають в депресивному і деприваційному стані. Саме тому, що вони не знають сімейного виховання, то у них формуються ці діагнози.

Тобто практично, якщо навіть нормальна дитина попала в дитячий будинок, це вона знаходиться в зоні депривації, яка ніяк, ну, для дитини ніяк не може бути нормальною, для її розвитку. Тому так, дійсно, практично всі діти, які перебувають в дитячих будинках мають такі вади. Але це саме тому, що там немає кому їх виховувати, маленькі зарплатні і нянечки або там вихователі, просто, знаєте, практично це бувають люди, які вже на пенсії, і щоб якось ще підробляти і щось заробляти, але їх абсолютно не цікавить те, дійсно психічно будуть розвинутими діти або ні. Тому я вважаю, що якщо ми

будемо, можливо, поступово, краще, щоб скоріше, переходити на сімейні форми виховання саме для того, щоб дитина розвивалась нормально соціально здоровою людиною.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. В суспільстві.

Я даю Павлу Миколайовичу слово і, якщо можна, потім, Кирило, я вам свій час на завершення, підбиття підсумків передаю вам, щоб ви висловились.

СУШКО П.М. Почну розгляд цього питання з уточнення цифри. Ще раз, дітей ночує 21 тисяча. Якщо вони ночують в закладах, значить, є якась проблема. Бо добирання або батьки не займаються, сім'я в СЖО, або немає батьків. Правильно? Свою увагу треба зосереджувати саме на цю цифру, на цифру – 21 тисяча, і розбиратися чому. А всі діти, які ночують, обліковані в Національній соціальній сервісній службі, здається мені. Нехай потім пан Луцик скаже, це так чи ні. Але якщо свою увагу розпиляти на 80 тисяч, це робиться саме для того, щоб нічого не робити. Тому що можна робити не для цих 20 тисяч, яким дійсно потрібна допомога, а для інших, які, там, батьківські діти, у яких все нормально. Закриють їх заклад, і вони поїдуть додому і будуть сидіти без навчання. Але це ми вже проходили на ТСК.

Тому, Дмитре Валерійовичу, дуже прошу вас розібратися в цій цифрі – 81 тисяча, яку ваш представник озвучує.

Далі. Питання щодо проблем, виявлених у закладах при моніторингах, які сьогодні ми чули, бачили. Вони не є новими, на жаль. У 2021 році при роботі парламентської ТСК з розслідування порушень прав дітей ми цілий рік розбирали, чому так відбувається, як дежавю. От чому так відбувається, ми все це розбирали постійно по 5 годин.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. По вісім.

СУШКО П.М. І по 8, так, 8 годин було одне засідання. Констатую, що якби рекомендації ТСК були виконані міністерствами, то картина була б зараз зовсім інша, не така сумна. Одна з основних причин, чому це відбувається, це

псевдореформування закладів для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей у СЖО, коли на школах для таких дітей просто змінено вивіски і вони стали мистецькими, військовими, спортивними ліцеями, НРЦ, спецшколами, а як ми побачили зараз, навіть і центрами з підтримки сімей. Чиновники відрапортували, що провели реформу, позбавилися сирітських шкіл, але ж діти як там жили, так вони і продовжують жити, органи опіки як направляли туди дітей, так вони і продовжують їх направляти туди.

Ще тоді запитував і, мабуть, пам'ятають члени комітету, кому таке реформування потрібно, воно точно не в інтересах дітей, псевдореформування. МОН тоді самоусунувся від цих процесів. В регіонах робили те, що могли і як хотіли робили, і як могли робили, і тепер у системі освіти у нас є освітні заклади, які ніякого відношення не мають ані до спеціалізованої освіти, ані до спеціальної освіти, отакі от псевдозаклади. І туди просто влаштовують дітей, бо дітям просто десь треба жити, вони ж не будуть жити на вулицях. І це виклик вже для системи освіти.

У ТСК ми чули, коли представник МОНу замість того, щоб вивчити проблему, казав Мінсоцу: "Заберіть від нас своїх дітей". А Мінсоц каже, що оскільки діти в закладах МОНу, то діти їх не цікавлять. І поки буде такий недержавницький підхід міністерств, ми ніколи це коло псевдореформування не розірвемо.

І зараз ми стоїмо на порозі чергової проблеми з будинками дитини. Прошу звернути увагу на це Міністерство охорони здоров'я. Чомусь вони всі мають бути перетворені у центри паліативної допомоги та реабілітації. Але ці центри виключно медичні заклади, і дітей по соціальних показниках за положеннями туди не будуть влаштовувати або не мають влаштовувати. Але такі діти є, вони існують. І знову більшість будинків дитини просто змінили вивіски, все. І що буде далі? Діти, які перебувають там по соціальних показниках, виходить, що фінансуватися не будуть. Прийде представник

Омбудсмана, скаже, що знову є проблема. І така ситуація вже мала би бути, якби не наполягли на правці і не вибили фінансування на такі будинки дитини.

Треба просто визнати проблему, що діти є, і потрібно створювати те, що буде вирішувати реальні проблеми.

Ще раз підкреслюю, дитина має бути в родині. Точно. Пані Ірино, я вам кажу, під стенограму, якщо ви настільки хочете поспілкуватись, то прозвітайте публічно про свою роботу, що ви створили, от Координаційний центр з розвитку сімейних форм виховання. Добре? І розкажете, як ви координуєте міністерство і як ви робите свою роботу. Про оплати мені не потрібно. Добре? Ви прийшли до нас на комітет як запрошена особа. Розумієте це чи ні? І ведіть себе нормально.

Але поки такої родини немає і пані голова Координаційного штабу погано працює, по дітям шукають родини чи готують документи, чому дитина має жити в жахливих умовах. Наголошую, сьогодні патронату недостатньо, а кількість прийомних сімей по БДСТ зменшується. Буде достатньо сімейних форм, коли буде достатньо сімейних форм, то проблема сама собою відпаде. У нас єдине, що стабільно, це заклади системи Міністерства соціальної політики. Дитячі будинки-інтернати. Їх Мінсоц навіть не намагається реформувати або зайнятий реформуванням закладів інших міністерств.

І в цей час, ви знаєте, що збільшується, Дмитре Валерійовичу, це дуже важливе питання, кількість приватних дитячих закладів, приватних саме. Вони зараз активно створюються і фактично знаходяться поза полем правового реагування, а діти там такі самі, як і в державних закладах. Свого часу намагався стимулювати Мінсоц проаналізувати цю тему і навіть були з паном Ковбасою, на той час керівником одного з департаментів, він в іншому місці працює, написані пропозиції до законодавства, але воно так все і залишилось написаним і десь там загубилось.

Проблема є, проблема велика. І навіть ви, пане Дмитре Валерійовичу, перевірили, я впевнений, не всі заклади і в деякі з них взагалі перевіряючих не

пускають, як ви і казали. А дітей там утримують, виховують. І ось в існуванні цих невідконтрольних нікому закладах я особисто бачу тривогу. Ми не знаємо, що там відбувається з дітьми і що буде з дітьми, коли, наприклад, благодійник передумає фінансувати. От як в Туреччині було, так? Передумали, треба терміново кудись повертати і влаштовувати. Таке саме може і тут трапитися.

Оскільки озвучені порушення виявлені в закладах сфери регулювання різних міністерств, хотілося б почути думки ... *(не чути)* заходи на їх усунення. Ми точно не почуємо це. Заходи є узгодженими, які причини допущення порушень, який стан реального поновлення прав дітей. А оскільки за формування дитячої політики в державі відповідає Міністерство соціальної політики і при ньому створено аж два центральних органа – Національна соціальна сервісна служба та Держдіти – вони всі ці питання мали б вивчати, досліджувати та перевіряти. Ми хочемо почути реальні проблемні питання виявлених порушень. І чому порушення виявляються в таких закладах, я вже запитував, якщо раніше перевірялися заклади – проблем не бачили, сьогодні вони виявляються?

Завершуючи свій виступ. Я розумію, що в результаті нашого сьогоднішнього засідання комітету, на жаль, мені здається, нічого не зміниться, але хотілося б додати пропозиції до протоколу, до рішення комітету, ми будемо на наступному комітеті обговорювати (так?), і стосовно цифр, я просто озвучу під стенограму ці тези, щодо службової перевірки з приводу бездіяльності посадових осіб міністерств за фактами неповернення евакуйованих дітей з-за кордону, це те, про що я казав, що відповіді на звернення були, що все добре, проблем не має бути; друге, це зафіксувати в протоколі про недостовірні цифри щодо кількості дітей в інституційних закладах та вказати достовірну цифру, яка реально є, а не 81 тисяча дітей.

І прошу, Дмитре Валерійовичу, надати відповідь на мій офіційний запит, тому що я отримав тільки проміжну відповідь поки що, проміжну відповідь, а не відповідь на запит.

КРАВЧУК Є.М. Там буде, мабуть, про продовження термінів.

СУШКО П.М. Про продовження термінів, проміжна відповідь про продовження термінів, а не про суть.

КРАВЧУК Є.М. Тоді в обговоренні голова підкомітету пані Тетяна і потім вам, Кирило.

СУШКО П.М. А можна ще? Я прошу у членів комітету, комітет теж, коли будемо обговорювати запрошених, якщо будуть себе вести так запрошені, з таки єхидним обличчям робити якісь зауваження членам комітету, просто їх не запрошувати або виключати з засідання.

СКРИПКА Т.В. Я дякую. Я, в принципі, дякую Дмитру Валерійовичу, я дякую пані Ірині, які дійсно сьогодні нам ще раз, вкотре, висвітлили ті факти перебування дітей, жахливі факти перебування дітей в інституційних закладах.

І зокрема дуже мені, я радію тому, що у нас багато членів нашого комітету сьогодні долучилися до нашого засідання. Але мені також дуже приємно, і я хочу відзначити саме, от як Павло Миколайович зазначив, по запрошених.

Я дякую пані Ірині Туляковій, яка насправді кладе все своє, мабуть, особисте життя саме на роботу з регіонами, тому що, як зазначив пан Дмитро Валерійович на початку, що це системна проблема. І пані Світлана також коли давала свої рекомендації, що потрібно облік. це все добре. Але допоки дитини проживає в громаді, дитини не сидить у нас на центральному рівні. І допоки свідомість громад, органів місцевого самоврядування, допоки обласний рівень не буде збирати постнаради після виявлених всіх недоліків, які відпрацювала моніторингова група Офісу Уповноваженого, допоки і буде такий супротив, допоки і будемо ми мати ці неправдиві діагнози будинків малюка, які насправді, так, потрібно трансформувати.

І, на моє глибоке переконання, жодна інституція, жодна інституція не дає любові. Вона може дати якісну послугу для дитини: чи то освітню, чи то соціальну, чи то медичну, але любові вона не надає.

Тому дякую сьогодні команді, всім стейкхолдерам дитячої сфери, які зібралися сьогодні на засіданні комітету, які на запрошення комітету беруть участь в обговоренні такої важливої теми: і Міністерство соціальної політики, і Національна соціальна сервісна служба, і Державна служба у справах дітей, і Офіс, Координаційний центр, який очолює пані Ірина. Тому що на сьогоднішній день і разом на чолі сьогодні з вами, з Офісом Уповноваженої, тому що дійсно – так, є недоліки, так, є багато недоліків, але дуже мене радує те, що команда сильна, команда боліє серцем за це і ми повинні зробити так, щоб кожна дитина виховувалася в сім'ї або в наближених формах до сім'ї.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Дякую.

Можете представитися?

НЕВДОХА К. Дякую.

Я так якось, ви мене злякали тим, що сказали: "Вам слово".

КРАВЧУК Є.М. Вибачте. Ми перепрошуємо, що так пізно.

НЕВДОХА К. Мене звати Кирило Невдоха. Я зростав в інтернатній системі 16 років, від народження і до 16 років, в тому числі в закладах спеціальної освіти і зараз очолюю Офіс дітей та молоді "ДійМО". Знаєте, я випустився з інтернату, але інтернат з мене – ні. І це не в контексті тому, що я якийсь не такий, а в контексті тому, що я повернувся в цю тему, але вже в більш професійному полі. І співпрацюючи зараз із дітьми, які досі в інтернатних установах, знаєте, ми одних дітей виводимо, інших дітей заводимо. І це коло, яке не завершується, бо в світі навіть існує така цитата: "Побудуйте сто інтернатів і будьте впевнені, що всі вони будуть заповнені". Це те, що хотів сказати.

Але щодо, повертаючись, до професійного кола і до співпраці з випускниками і дітьми, які досі в інтернатах. Перше, я хотів би сказати, що давайте перестанемо маніпулювати закриттям інтернатів. Це перше.

Якщо повернутися до Великого Любіня, то навіть можна в інтернеті відкрити, де сам директор закладу каже, що ми шукаємо дітей, щоб зберегти інституцію. Заступник губернатора. Тобто вони дітей, і ми це бачимо в моніторингових візитах, я це бачив у своєму інтернаті, іде штучне наповнення дітей в інтернатах. І це не завжди тільки через те, що сім'я не справляється з обов'язками. Розумієте? Я вам можу багато розповісти прикладів, де сім'я дуже добре справляється зі своїми обов'язками.

Але повернемося до питання, а хто підтримав цю сім'ю, хто надав вчасну послугу і підтримку? Інтернат закінчився, діти-сироти, поїхав по селах збирати дітей в спеціальну освіту. Ми вам допоможемо виховати дитину, а сім'ю ніхто не підтримує в цьому процесі. Тому давайте переставати маніпулювати на темі інтернатів і закриття, і тому, що діти залишаються на вулиці. В нас 700 з чимось інституцій, якщо об'єднати навіть з однієї області в один інтернат, спокійно можна буде всіх забезпечити, якщо хтось хоче, інтернатним доглядом.

Той самий притулок. Візьмемо львівський притулок, я був у моніторинговому візиті. Чому більша кількість дітей іде відразу в спеціальну освіту? Вони до того навчались по загальноосвітній програмі, потім в спецосвіту. Далі, ми заходимо далі і дивимось, що Великий Любінь ми наповнюємо 20 дітей, НРЦ "Мрія" 10 дітей, тобто іде торгівля дітьми, так би мовити. Значить, в цей заклад ми дамо стільки дітей, щоб вони доотримали фінансування, в цей заклад стільки-то дітей. Далі ми заходимо в інше.

Чому частинами дітей переводять в заклади спеціальної освіти? Це те, що казали, що є перетримка 2 роки. Бо йде частинами, ага, я зараз якщо ми всіх передамо дітей в заклади інші, то, значить, у нас закінчиться

фінансування, ми трохи почекаємо. Частину передамо дітей в інші заклади, частину притримаємо, щоб було фінансування.

Тому тут не питання в тому, що діти бідні і нікуди їм діватись і буде безпритульний, давайте перестанемо спекулювати на цій темі і маніпулювати. Є занадто глибока система. Поки є інтернатна система, поки є будівля, яка отримує фінансування, а якщо ми ще згадаємо прифронтові території, де персонал, те що ви сказали, простій відбувається, отримує зарплатню, але не виконує безпосередньо своїх обов'язків. Ну добре, якщо вони в онлайн вийшли і дітям розказали, що таке абзац, то це в крайньому випадку. То можливо давайте оцей ресурс будемо використовувати для того, щоб надолужити освітні втрати в Харківській області чи в Запорізькій.

Далі я хотів би ще сказати про інше. Щодо діагнозів – це теж не нова тема. Так от, ми випускники інтернатів, і це рішення скоро затвердиться, ми робимо форум випускників інтернатів, це рішення скоро затвердиться, поставляться підписи, і ми всім вам надішлемо, але хотів би проговорити про те, що вже є реформа, і вона не про закриття інтернатів. Ми теж були долучені до написання цієї стратегії, до оновлення стратегії, вона написана доступною мовою. Якщо кожен з тут присутніх її прочитає, то зрозуміє, що там не про закриття інтернатів, а в першу чергу про підтримку сімей. І не треба теж спекулювати. Так, є псевдореформи. Але чому воно так відбувається? Тому що приїжджає народний депутат і каже: "Цей заклад не закриваємо, залишаємо так, як є, бо тут моя вчителька вчилася". Або тут мені треба приїхати на Святий Миколай подарунки принести, розумієте?

КРАВЧУК Є.М. Кирило, ми маємо, на жаль, закривати.

Буквально 30 секунд.

БІЛОЗІР Л.М. Зі всіма погоджуюся, ми всі тут однодумці. Наша ціль одна, щоб всі ці питання системні, які ми обговорюємо вже не один рік, їх вирішити. Закриттям інституцій ми це не вирішимо.

Дійсно, треба розмежувати все-таки спецшколи, тому що я знаю батьків, які зараз шукають, де там питання із зором, питання зі слухом, це у моїй родині, і не можуть знайти, тому що все позакривали. Тут треба дійсно дуже розумно підійти.

І питання ЦОВВ. Є Закон 7087. Ну не може, дивіться, Офіс Омбудсмана має там сотні тисяч звернень, сто тисяч, 111 тисяч на сьогодні, от пан Лубінець нам цю цифру в Вінниччині назвав. 440 людей працює в Офісі, в Службі дітей працює 40 людей. Якщо ми кажемо, пані Тетяно, ви сказали, громади, поки не буде у них свідомості. Не буде свідомості. Поки не буде ЦОВВ, поки не буде чітка вертикаль...

Подивіться, Мінцифра, я займаюся ЦНАПами, вони контролюють, кожен місяць моніторинг, координують їх, дають їм вказівки, тобто цього в нас немає. Вони самі собі залишені. У них немає ні повноважень, ні обов'язків. Якщо ми думаємо, що ми це все закриємо і вони все повіршують і будуть надавати якісні послуги, цього не буде, тому що в них немає ні грошей, ні відповідальності. І її не буде, поки не буде створений центральний орган виконавчої влади, який буде все це контролювати. 40 чоловік постановою, без ніяких повноважень...

КРАВЧУК Є.М. Ларисо, я перепрошую. Я мушу припинити цю дискусію.

30 секунд, Павле Миколайовичу. І ми все...

СУШКО П.М. Дві хвилини прошу.

Колеги, поки ми постійно розмовляємо, в Харківській області в Пісочині згоріло четверо дітей саме тому, що сім'я не стояла на обліку СЖО. Двоє дітей навчались в спеціальній школі, ще одна дитина навчалася в спецшколі. І мати поїхала і покинула дітей, четверо дітей залишилися самі вдома, там з її батьком. На жаль, сталася трагедія, вони загинули. Зараз розбираються, але що стало – незрозуміло. Прокуратура підозру матері вручила, а громада каже, що сім'я нормальна. Тобто тут якась несостыковка, будемо розбиратися.

Я кажу про те, що поки ми тут розбираємося, гинуть діти.

Дійсно, пані Лариса підняла питання про закон, який би мав вирішити питання дітей. Але знаєте що? Ви багато тут розмовляєте і пані Тулякова теж, і представники Уповноваженого. Ви всі знаєте, що закон цей міг би допомогти вирішити питання дітей (7087), але жоден з вас, ніхто не звернувся публічно і не сказав, що цей закон потрібен, або не публічно. Ви всі робите вигляд, що цієї проблеми не існує. Ось і все. Саме тому я вас не поважаю.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. Прошу зробити зауваження, це неприпустима така...

СУШКО П.М. Неприпустимо перебивати членів комітету, коли вони виступають, і робити їм зауваження єхидні.

КРАВЧУК Є.М. Ми можемо...

(Загальна дискусія)

КРАВЧУК Є.М. Давайте, сконцентруємося на якомусь конструктиві, а не на якихось емоціях.

Хочу подякувати всім членам комітету, всім, хто долучився і на наступному засіданні комітету обговоримо проект рішення.

Дякую.